

Załącznik nr 1
do Uchwały Nr XVI/215/08
z dnia 25 lipca 2008r.

STRATEGIA ROZWOJU GMINY ALEKSANDRÓW KUJAWSKI na lata 2008 – 2020

**POWIAT ALEKSANDROWSKI
WOJEWÓDZTWO KUJAWSKO-POMORSKIE**

**Aleksandrów Kujawski
lipiec 2008**

Spis treści

Wstęp - znaczenie i cele dokumentu	3
1. Horyzont czasowy Strategii Rozwoju.....	3
2. Ogólna charakterystyka gminy	3
2.1. Położenie gminy	3
2.2. Rys historyczny	4
2.3. Układ geograficzny	6
2.4. Środowisko przyrodnicze	7
2.5. Turystyka	9
2.6. Zabytki i obiekty historyczne	11
2.7. Charakterystyka społeczno – gospodarcza	13
2.8. Sfera społeczno-socjalna	14
2.8.1 Oświata	14
2.8.2 Wykształcenie ludności	14
2.8.3 Kultura	14
2.8.4 Mieszkalnictwo	15
2.9. Infrastruktura techniczna	15
2.9.1 Komunikacja	15
2.9.2 Sieć wodociągowa	17
2.9.3 Gospodarka ściekowa	17
2.9.4 Zaopatrzenie w ciepło	17
2.9.5 Zaopatrzenie w gaz	17
2.9.6 Unieszkodliwianie odpadów stałych	18
2.9.7 Zaopatrzenie w energię elektryczną	18
2.9.8 Telekomunikacja	18
2.9.10 Rurociagi	18
2.10. Zagospodarowanie przestrzenne	18
2.11. Analiza SWOT	18
3. Analiza rozwojowa gminy	20
3.1. Misja, cele i kierunki rozwoju	20
3.1.1 Cel strategiczny I	20
3.1.2 Cel strategiczny II	21
3.1.3 Cel strategiczny III	21
3.1.4 Cel strategiczny IV	22
3.2. Wdrażanie	22
3.3. Harmonogram działań	23
3.4. Monitoring	29
3.5. Promocja	29
4. Montaż finansowy	29
5. Zbieżność ze Strategią Rozwoju Województwa Kujawsko-Pomorskiego	30
6. Wnioski	30

Wstęp - znaczenie i cele dokumentu

Zainteresowanie samorządów lokalnych planowaniem strategicznym wynika najczęściej z poszukiwania sposobów optymalnego gospodarowania funduszami publicznymi w warunkach ich niedostatku z jednej strony i ogromnych potrzeb lokalnych społeczności z drugiej. Duży wpływ na planowanie miało wstąpienie Polski do Unii Europejskiej. Stworzyło ono konieczność dostosowania się pod względem strukturalnym i rozwojowym do unijnych wymogów. Potrzeba ta jednocześnie dała możliwość wykorzystania jej znacznych środków finansowych, bez których zrównowazony i harmonijny rozwój gminy jest ograniczony.

Z punktu widzenia władz lokalnych planowanie strategiczne jest rozumiane jako świadomy i ukierunkowany na przyszłość proces ciągłego przygotowania i podejmowania decyzji dotyczących przyszłego poziomu rozwoju danego obszaru oraz koordynacji i integracji podejmowanych działań na rzecz realizacji podjętych ustaleń planistycznych.

Narzędziem w takiej działalności jest dokument będący wyrazem wspólnej dla lokalnej społeczności wizji rozwoju i przewodnikiem służącym do osiągnięcia wyznaczonych celów, zwany Strategią Rozwoju Gminy.

Podstawowym zadaniem Strategii Rozwoju Gminy jest stworzenie podstaw do:

- wytyczenia perspektywicznych kierunków rozwoju gminy,
- identyfikacji i hierarchizacji problemów w poszczególnych obszarach funkcjonowania gminy,
- lepszego dostosowania gminy do zmieniającego się otoczenia, wykorzystanie szans i zagrożeń,
- sprawnego, efektywnego i skutecznego zarządzania gminą przez jej władze,
- optymalnego wykorzystania własnych środków finansowych,
- pozyskania środków finansowych ze źródeł zewnętrznych (krajowych i zagranicznych),
- planowania działań w długim horyzoncie czasowym,
- realizacji zaplanowanych działań i monitorowania osiągniętych efektów.

Posiadanie długookresowych planów rozwoju uwzględniających podstawowe cele i zadania jest warunkiem koniecznym w przypadku ubiegania się o środki pomocowe np.: w ramach Regionalnych Programów Operacyjnych na lata 2007 - 2013. Strategia została zbudowana w oparciu o kilka źródeł informacji m.in.: powszechnie dostępne dane statystyczne, dane opracowane przez Urząd Gminy w Aleksandrowie Kujawskim, informacje zebrane w trakcie warsztatów przeprowadzonych w Gminie Aleksandrów Kujawski z udziałem środowisk lokalnych. Gmina Aleksandrów Kujawski, aby w pełni mogła wykorzystać swoje atuty i rozwijać się w warunkach integracji europejskiej i wzrastającej roli samorządów lokalnych powinna posiadać jasno sprecyzowane kierunki działań, usystematyzowane w postaci spójnego dokumentu, jakim jest Strategia Rozwoju.

Prace analityczno - koncepcyjne związane z opracowaniem Strategii Rozwoju Gminy Aleksandrów Kujawski na lata 2008 - 2020 zostały - zgodnie z metodyką formułowania Strategii Rozwoju Gminy - podzielone na dwa merytoryczne etapy:

Etap I - Diagnostyka stanu istniejącego tj. rozpoznawanie stanu obecnego na tle dotychczasowego rozwoju i w kontekście możliwości przyszłego rozwoju. Obejmuje ona inwentaryzację danych statystycznych i innych informacji o przedmiocie planowania, a następnie ich systematyzację w różnych ujęciach.

Etap II - Analiza możliwości rozwoju gminy, obejmująca identyfikację zewnętrznych (szans i zagrożeń) i wewnętrznych (silnych i słabych stron) uwarunkowań rozwojowych; sformułowanie misji, strategicznych i szczegółowych celów.

1. Horyzont czasowy Strategii Rozwoju

Realizacja Strategii Rozwoju Gminy Aleksandrów Kujawski opracowana została na lata 2008 – 2020.

Wdrażanie działań sprecyzowanych w strategii przewidziano w 2 okresach:

- okres I: lata 2008 – 2013
- okres II: lata 2014 - 2020

Zaproponowany podział na okresy wdrażania wynika z założenia realizacji części zadań priorytetowych w I okresie 2008 - 2013, a zwłaszcza z perspektywy finansowania tych zadań ze środków pomocowych oraz budżetu gminy. Przedstawiona perspektywa czasowa pokrywa się z okresami programowania europejskich środków pomocowych pochodzących z funduszy strukturalnych. W okresie wdrażania 2008 - 2013 największe potencjalne źródło wsparcia finansowego dla przedsięwzięć gminy stanowił będzie Regionalny Program Operacyjny. Kolejny okres wdrażania strategii obejmujący lata 2014 - 2020 wiąże się z okresem programowania funduszy strukturalnych Unii Europejskiej.

2. Ogólna charakterystyka gminy

2.1. Położenie Gminy

Obszar gminy Aleksandrów Kujawski położony jest na pograniczu dwóch jednostek mezoregionalnych: Kotliny Toruńskiej z odcinkiem doliny Wisły zwanym "Niziną Ciechocińską" i Wysoczyzny Kujawskiej. Północną i północno-wschodnią część obszaru zajmuje pradolina Wisły odcięta od Wysoczyzny Kujawskiej strumą, blisko 40 - metrową krawędzią. W tej części Wysoczyznę przecinają prostopadle do pradoliny cieki bądź ich suche doliny.

Odnosnie Doliny Toruńskiej - występuje tu krajobraz typowy dla wysokich poziomów pradolinowych i sandrowych: równina urozmaicona zgrupowaniami płytkich zagłębień wytopiskowych i wzniesień wydmych. Gleby bielcowe słabo wykształcone na podłożu piasku gliniastego lub luźnego, porośnięte przeważnie lasem i niedostępne w większości do penetracji. Wysoczyzna Kujawska - dzieląca się na dwie wyraźnie zróżnicowane strefy krajobrazowe. Część zachodnią zajmuje dolina Tążyny, szeroka 1-1,5 km, zabagniona forma dolinna (odcinki starorzeczy, łąki, mokradła) z wykształconym

systemem tras korespondujących z wysokimi poziomami pradolinnymi Kotliny Toruńskiej, uformowanych z piasków i żwirów, lokalnie zwymionych.

Dolina posiada strome zbocza z miejscami silnie rozczłonkowanymi przez głęboko wcięte dolinki uchodzących do niej cieków oraz suche dolinki denudacyjne. Na zachód od niej rozciąga się wysoczyzna denno-morenowa z przewagą długich, łagodnych stoków. Zbudowana jest z przepuszczalnych piasków gliniastych oraz utworów pylastych.

Sieć hydrograficzną uzupełniają większe jeziora (Plebanka, Służewo, Goszczewo) i mniejsze zagłębienia wytopiskowe (mokradła, oczka połączone obecnie kanałami).

Gmina Aleksandrów Kujawski w całości to teren rdzennych Kujaw.

Kujawy to teren, którego znaczenie w ciągu wieków jest niewspółmierne do jego wielkości. Zawdzięcza on to swemu położeniu na styku dwóch wielkich rzek: Odry i Wisły, połączonych szeregiem cieków umożliwiających prowadzenie szerokich kontaktów zewnętrznych. To bogactwa naturalne własnego środowiska: czarne gleby, pokłady solanek i bliskość złóż bursztynu.

Kujawy to region szczególny w historii Państwa Polskiego, zwłaszcza początków naszych narodowych dziejów, wielkiego Państwa Goplan legend o Popiele poprzedniku Piasta.

Kujawy to centrum kulturowe udokumentowane europejskim tłem jego rozwoju o wielkiej tradycji ludu zamieszkującego ziemię pomiędzy Notecią i Wisłą mający wpływ na charakter i narodziny państwa polskiego.

2.2. Rys historyczny

Około czternastu tysięcy lat temu po wycofaniu się lądolodu skandynawskiego człowiek pojawił się tutaj w grupach łowiecko - zbierackich. Ślady jednego z najstarszych obozowisk ludności schyłkowego paleolitu odkryto w Wołuszewie nad prawym brzegiem rzeki Tażyny.

Wiedzę o wczesnoagralnych społeczeństwach Niżu oraz rozwojem kulturowym społeczeństw Kujaw w neolicie i początkach epoki brązu zawdzięczamy programowi studiów prowadzonych przez wiele lat ubiegłego wieku przez Zakład Prahistorii Polski (Aleksandra Cofta - Broniewska, Aleksander Koško „*Historia pierwotna społeczeństw Kujaw*”). Dzisiaj te osady to wsie Gminy Aleksandrów Kujawski takie jak: Goszczewo, Podgaj, Przybranowo, Przybranówek, Wilkostowo, Opoki, Opoczki, Grabie i Otloczyn.

Spółeczeństwa te posiadały umiejętności uprawy rolnictwa, obróbki kamienia przez gładzenie i wiercenie otworów, chowu bydła, wyrobu ceramiki, tkactwa i posługiwania się łukiem. Należeli do tzw. kultury pucharów lejkowych, kultury amfor kulistych (około 4500 lat p.n.e.) i kultury ceramiki sznurowej (około 2500 lat p.n.e.).

Najstarsze szlaki bursztynowe kształtowały się już w epoce brązu (1700-650 p.n.e.). W III w. p.n.e. szlak bursztynowy do brodu na Wiśle w Otłoczynie spopularyzowali Celtowie, a po nich (I-IV w. n.e.) przejęli go i rozwinęli Rzymianie. Znajdywanie monet rzymskich w Otłoczynie świadczy o bardzo ożywionych stosunkach handlowych przy okazji sprowadzania bursztynu.

Cytowane studia wniosły szczegółowy wizerunek kujawskiego odcinka szlaku. Jego przebieg wyznaczają m.in. wysepki usadnicze, zajmujące powierzchnie o średnicy 1,5-2,5 km, rozmieszczone w regularnych odstępach mniej więcej około 20 km od siebie. W sumie na odcinku Konin – Orloczyn spotykamy pięć takich skupień; zlokalizowanych w rejonie Paniewa, Kościeszek, Kruszy Zamkowej oraz Gąsek i Opok. Poszczególne skupienia, a ściślej biorąc ich osady centralne pełniły funkcje punktów etapowych, to jest punktów zatrzymania się wędrujących handlowym szlakiem bursztynowym podróźnych, gdzie mieściły się też stacje wymiany towarów.

Ostatnim jednym z kluczowych punktów w organizacji kujawskiego odcinka szlaku bursztynowego – w jego najbardziej znanej, złożonej wersji; ze schyłku starożytności – jest przeprawa w Ołoczynie. Przeprawa kończy fragment szlaku zawartego pomiędzy Wartą a Wisłą, którego centralny system osadniczy usytuowany był w rejonie Kruszy Zamkowej koło Inowrocławia.

Systemów w efekcie najnowszych badań profesor Aleksandry Cofta-Broniewskiej można identyfikować ze znanym z przekazu Klaudiusza Ptolemeusza emporium Askaukalis. Z rejonu emporium znane są najbardziej złożone kompleksy źródeł dokumentujących miejscowe bursztyniarstwo.

W Otłoczynie stwierdzono, jak dotąd, istnienie zaledwie 6 stanowisk archeologicznych, w tym dwu cmentarzysk i jednej osady. Nie jest to silny zespół osadniczy, szczególnie gdy się weźmie pod uwagę, że stanowi pozostałość osadnictwa aż z pięciu stuleci (I wiek n.e. - IV wiek n.e.). Słabe gleby pozwalały uprawiać jedynie żyto a na terenie zalewowym len i wiklinę, hodować świnię, kozy i owce. Istniało wazelnictwo soli, garncarstwo, wikliniarstwo i tkactwo. Prawdopodobnie istniało małe centrum metalurgii (resztki żużla).

Bród na Wiśle okazał się strategicznym miejscem, potwierdzają to wykopaliska. Na terenach nadwiślańskich odkryto umocnienia z pali drewnianych i szczątki poległych w bojach wojów. Karol Bunsch w kilku swoich powieściach historycznych wymienia Otłoczyn i opisuje obronę przeprawy strzeżonej przez polskich rycerzy.

Pierwsza notowana wzmianka o Otłoczynie pochodzi z 1015 roku. Słońsk, o którego istnieniu wspomina Jan Długosz sugerując, że gród istniał już w 1043 roku. Najstarszym znanym właścicielem ziemskim, który posiadał dobra w tych okolicach był Wojśław (+ po 1120) z rodu Powatów (Ogończyków), który posiadał m.in. Otłoczyn i Ostrowąs. Otłoczyn został w 1191 r. подарowany przez Ogończyków Klasztorowi Norbertanek ze Strzelna, a potem wszedł w skład dóbr Biskupów Kujawskich w Kruszwicy. Inne posiadłości Ogończyków Opoki i Ostrowąs w XIII w. również weszły w skład własności kościelnej - należały do Biskupów Płockich. Otłoczyn w dokumencie z 1215 r.: „na mocy układu opata z Trzemeszną z Biskupem Kujawskim Bartonem pozostał w posiadaniu biskupa. Według tegoż dziedzicem tej wsi był kiedyś Sasin, ojciec Gedki Biskupa Mazowieckiego. Gedko następnie zamienił tę wieś z pewnym Klemensem na Latowice. Klemens umieszczając córkę w klasztorze strzeleńskim, dał z nią i wieś. Klasztor zaś zamienił ją z Biskupem Kujawskim Michałem na młyn Quetsen.”

W roku 1235 książę Konrad I Mazowiecki wystawił dokument, w którym przekazał w wieczną dzierżawę sprowadzonemu przez siebie Zakonowi Krzyżackiemu dwie warzelnie soli w Słońsku, za co był on (zakon) zobowiązany do świadczenia deputatów solnych dworom księcia i biskupa. Niewątpliwie w tym samym czasie kiedy powstawały warzelnie soli w Otłoczynie powstały one również na terenie osady, która w okresie osiedlania się tu Słowian przyjęła nazwę od nich zaczerpniętą – Słońsk. Pewne jest, że Parafia Słońsk należy do najstarszych w Polsce, była erygowana pod koniec X wieku, być może już w roku 966 po przyjęciu chrześcijaństwa przez Polan. Był on siedzibą kasztelanii i grodem książęcym wzmiankowanym w dokumencie mogileńskim już 1065 roku. Gród ten rozwijał się i w pierwszej połowie XIII wieku uzyskał miano kasztelanii. Drugą najstarszą parafią erygowaną w XII wieku jest niewątpliwie Parafia Ostrowąs. Od XIII wieku tereny obecnej gminy Aleksandrów Kujawski znajdowały się w granicach kasztelani słońskiej, wchodzącej wówczas w skład dzielnicy Konrada Mazowieckiego i jego syna Kazimierza Konradowica.

Wiek XIII i początek wieku XIV to okres rozwoju regionu, a także okres licznych niepokojów wewnętrznych i zewnętrznych, w dużym stopniu związanych z osiedlonymi w Ziemi Chełmińskiej Krzyżakami. Konflikty z Krzyżakami doprowadziły do wojny polsko – krzyżackiej w latach 1327 - 1332, w wyniku której doszło do przejściowego opanowania Kujaw przez Krzyżaków, przy jednoczesnym totalnym zniszczeniu całej prowincji. Po opanowaniu dzielnicy brzesko-kujawskiej Krzyżacy utworzyli komturie w Brześciu i Kowalu oraz wójtostwo w Przedczu.

Kujawy powróciły do Korony dopiero w wyniku pokoju zawartego w 1343 r. w Kaliszu, przy czym podzielono je wówczas na dwa województwa: inowrocławskie i brzesko – kujawskie. Do 1377 r. obszar kasztelani słońskiej pozostawał w rękach Władysława Białego, następnie wraz z Kujawami inowrocławskimi i ziemią dobrzyńską nadany został Władysławowi Opolczykowi jako lenno, które w 1393 r. zostało odebrane przez Władysława Łokietka, ale bez ziemi dobrzyńskiej.

W tym okresie szczególną rolę obronną dla tego terenu stanowiło Służewo z wieżą ufortyfikowaną przez Sędziwoja z Szubina. W styczniu 1411 r. w okolicach Służewa przebywał Władysław Jagiełło a w końcu 1454 r. Kazimierz Jagiellończyk. W okresie wojny z zakonem krzyżackim 1409-1411, w dniu 24 czerwca 1410 r. w pobliskim Murzynie miała miejsce potyczka z krzyżakami, a w dniu 6 sierpnia 1409 r. w czasie umacniania granicy w Służewie przebywał marszałek królestwa Zbigniew z Brzezia. W 1414 r. w Grabiu toczyły się rokowania z zakonem na temat uregulowania spraw spornych. W czasie wojny 13-letniej, 1454-1466, na polach pod Opokami miał miejsce sejmik szlachty małopolskiej szykującej się do walk z zakonem oraz obradującej nad propozycjami przywilejów dla szlachty, przyjętych później jako przywileje niezawskie. Ostateczne zakończenie konfliktów z Krzyżakami zagwarantował pokój w Toruniu w 1466 r.

W XV w. Służewo było niewielkim miastem, jednym z najmniejszych miast kujawskich. Dowodzi tego wykaz kontyngentów piechoty miejskiej na wyprawę malborską z 1458 r., w którym Służewo określone jako “oppidum” wystawiło miało 2 osoby. W porównaniu z Radziejowem, który miał wystawić 10, Inowrocławiem 20 lub Brześciem 30 zbrojnych. W XVI w. Służewo nadal było głównym ośrodkiem omawianego obszaru z pałacem, kościołem (z którego wieży można było zobaczyć Toruń), ze szpitalem z 7 łózkami w 2 izbach. Majątek (klucz) służewski był wówczas największym w województwie inowrocławskim.

Podstawą bogactwa mieszkańców była sól, której warzenie straciło na znaczeniu dopiero pod koniec XIV wieku, kiedy głównym źródłem soli stały się żupy wielickie i bocheńskie. Od tego czasu Słońsk tracił swe znaczenie, aż w 1598 roku parafię tą opisano jako wieś Słońsko. Wieś rozłożona była na 25 łanach, a zamieszkiwało ją 24 kmieci. Dość zamożnych, bo jeden z nich sam ufundował kaplicę przy kościele. Wieś położona była na dość nisko położonym terenie, przez co nie lada utrapieniem były powodzie, a po jednej z nich Wisła zmieniła koryto i Słońsk znalazł się na lewym brzegu Wisły (rzeka miała naonczas koryto przesunięte ku zachodowi). Jako właściciele wsi wymienia się Służewskich, Kamkowskich, Dziewanowskich, Niemojewskich i Kościelskich. Liczne powodzie i zarazy sprawiły, że właściciele wsi zaczęli ściągać olenderskich i niemieckich osadników, zwłaszcza luteran i menonitów. Mianem tym, określano wszystkich osadników osiedlających się na zalanych lub podmokłych gruntach w Rzeczypospolitej. Byli wśród nich Holendrzy, Fryzowie, Flamandowie, Fallandowie, Szkoci, Niemcy z Nadrenii, Czesi i Węgrzy. Wspaniale opanowali skomplikowaną technikę budowania ziemnych umocnień, które służyły w celu ochrony polderów zalewowych. Razem budowali domy, młyny, tamy i zapory, cechowali się wielką pracowitością i wytrwałością w swoich przedsięwzięciach. W Otłoczynie, Słońsku wzdłuż kanałów melioracyjnych, grobli, występują dziś odnawiane a przez nich kiedyś sadzone, przepiękne wierzby. Zwyczaj ten i pierwsze sadzonki drzew, z których przycinane gałęzie, co roku, służyły im do budowy ziemnych umocnień, wprowadzili Olędrzy na terenach od Żuław po Mazowsze. Jak podają przekazy osadników osiedlano w Słońsku (1605r.) i okolicznych wioskach: Otłoczyn (1598r.), Wołuszewo (1628r.). Osadnicy gospodarzyli inaczej niż rdzenni mieszkańcy. Domy budowali na specjalnych nasypach (tzw.:

trepy), zaś pola przecinali rowami odwadniającymi. Od 1638 roku w domu rodziny Mielke działała szkoła olenderska. Często przyczyną sporów pomiędzy osadnikami a starostwem było niewypelnianie obowiązku dbania o wał przeciwpowodziowy (specjalne przywileje w zamian za tą daninę nadał osadnikom Władysław Waza w 1635 roku).

Następne lata aż do pierwszej połowy XVII w. były okresem ponownego rozwoju regionu. Kryzys I połowy XVII w., na który następnie nałożyły się zniszczenia wojenne przede wszystkim związane ze szwedzkim "potopem", wojny z Zakonem i skutki rozejmu Lubomirskiego, spowodowały zubożenie i wyludnienie Kujaw. Kolejne zniszczenia przyniosły pierwsze lata XVIII w. związane z przemarszem przez teren Kujaw wojsk polskich, szwedzkich, saskich, rosyjskich, związanych z toczoną wojną północną. W 1707 r. Kozacy zdobyli Włocławek i dokonali spustoszenia okolic. Znaczne spustoszenie spowodowały również szerzące się w czasie wojen choroby epidemiczne. Po 1710 r. sytuacja polityczna kraju zaczęła się normować i przez 60 lat Kujawy przeżywały względny spokój.

Jednak panujący wówczas ogólny brak stabilizacji politycznej kraju i wydarzenia związane z konfederacją barską doprowadziły do wkroczenia na Kujawy wojsk pruskich i I rozbioru. W wyniku II rozbioru część terenów Kujaw znalazła się w zaborze rosyjskim w guberni warszawskiej w powiecie nieszawskim. Granica przebiegała na rzece Tążynie. Ostatecznie w owych czasach granicę w Otłoczynie delimitowano w 1823r. Jej opis od strony protektoratu rosyjskiego z tych czasów: „Zaczawszy od Wisły, gdzie stał czerwony krzyż, postawiono pierwszy słup graniczny z orłem bez numeru. Od tego punktu granica idzie nad strugą Tążyną pomiędzy łakami holendrów Wołuszewa z polskiej i Otłoczyna z pruskiej strony, aż do okupnika Drozdowskiego, a w tym dystansie postawiono także dwa słupy także bez numeru, dalej przez dawny trakt z Nieszawy do Torunia przy posterunku Wygoda, gdzie istniał szlangban zamykany i czatownia kozacka, ze strony pruskiej zaś stał młyn Kuth, gdzie nad strugą ustawiono słup nr 74 (pierwszy budynek siola Otłoczynek i dalej w górę rzeki Tążyny aż do karczmy Pieczonka); dalej przy folwarku Ukleja, który żyd trzymał w dzierżawie, oraz środkiem lasów służewskich królewsko - pruskich do miasta Torunia należących przy szlangbanie na osadzie Rożen mianowicie na toruńskim trakcie, naprzeciw którego za mostem na pruskiej stronie jest karczma Pieczonka”.

W czasach Księstwa Warszawskiego obszar ten stał się terenem nadgranicznym. Początkowo komora celna zlokalizowana była w Służewie. Wpłynęło to na znaczny rozwój miasta. W latach 50-tych XIX w. grupa przemysłowców polskich i zagranicznych (niemieckich, belgijskich i in.) rozpoczęła starania o zbudowanie linii kolejowej łączącej Królestwo Polskie z Rosją i Prusami oraz in. krajami zachodnio - europejskimi. Nową linię proponowano budować z Łowicza mającego już wówczas połączenie poprzez Skierniewice z Warszawą, przez Kutno, Włocławek, Toruń do Bydgoszczy.

Władze rosyjskie odnosiły się początkowo negatywnie do tej inicjatywy i dopiero po wybudowaniu linii kolejowej z Bydgoszczy do Otłoczyna - ostatniej stacji przed granicą prusko - rosyjską, wyraziły zgodę na rozpoczęcie budowy kolei "nadwiślańskiej". W tym celu powołano Towarzystwo Kolei Żelaznych, które rozważało różne warianty przebiegu linii kolejowej, m.in. przez Włocławek, Nieszawę, Ciechocinek lub Brześć Kujawski i Służewo. Na budowę stacji granicznej wybrano tereny zaoferowane przez Władysława Trojanowskiego - wieś Białe Błota położoną w odległości 2 km od granicy przebiegającej wzdłuż rzeki Tążyny.

Po wybudowaniu linii kolejowej i stacji w Białych Błotach (później nazwanych Trojanowem a następnie Aleksandrowem) komorę celną przeniesiono ze Służewa do Trojanowa. Spowodowało to upadek miasta Służewa, a w konsekwencji w 1867r. utratę praw miejskich.

Uruchomienie linii kolejowej odbyło się bez rozgłosu. Nowy szlak handlowy przebiegający przez Otłoczyn oficjalnie nazwano: „Drogą Żelazną Warszawsko - Bydgoską.” Jak podawał ówczesny Tygodnik Ilustrowany nr 174 z 1863 roku: „Na pamiątkę zbudowania drogi bydgoskiej wykonano w Brukseli medal z brązu, mający około 3 cali średnicy. Medal ten przedstawia z jednej strony parochód w biegu, a z drugiej wymienione są nazwiska założycieli towarzystwa drogi żelaznej, członków rady zarządzającej, byłego dyrektora i starszego inżyniera naczelnie prowadzącego budowę.”

W 1915 r. Kujawy znalazły się w obrębie General - Gubernatorstwa Warszawskiego. Po zakończeniu I wojny światowej następowały kolejne zmiany w układach administracyjnych kraju, w związku z czym tereny gminy wchodziły kolejno w skład: województwa warszawskiego powiatu nieszawskiego (przy czym od 1932 - 1975 r. siedzibą powiatu był Aleksandrów Kujawski), a od 1937 r. w skład województwa poznańskiego, od 1938 r. województwa pomorskiego. W czasie II wojny światowej tereny gminy włączono do Rzeszy. W 1945 r. omawiane tereny włączono do woj. bydgoskiego, przy czym w 1948 r. zmieniono nazwę powiatu nieszawskiego na aleksandrowski. Od 1975 r. gmina Aleksandrów Kujawski należała do województwa włocławskiego, natomiast od 1999 r. województwa kujawsko - pomorskiego, przy czym Aleksandrów Kujawski ustanowiono siedzibą samorządowego powiatu. Pod względem administracji kościelnej tereny te związane były zawsze z dwoma diecezjami włocławską i gnieźnieńską, a obecnie trzema włocławską, bydgoską i toruńską.

2.3. Układ geograficzny.

Gmina Aleksandrów Kujawski położona jest w centrum Polski, w województwie kujawsko-pomorskim sąsiaduje z krajowym uzdrowiskiem nizinym Ciechocinkiem i miastem powiatowym Aleksandrów Kujawski, które jest jednym z najmłodszych miast powstałych na terenie ziemi kujawskiej. Gmina charakteryzuje się bardzo korzystnym położeniem komunikacyjnym. Znajduje się przy drodze krajowej nr 1 relacji Łódź - Gdańsk, krzyżującej się w tym

rejonie z drogą wojewódzką nr 266 Ciechocinek – Konin. Przez teren gminy będzie przebiegać autostrada A-1 z węzłem w miejscowości Odolion.

Przez teren gminy przebiega zelektryfikowana linia kolejowa relacji Łódź – Bydgoszcz - Gdańsk, która to stała się przyczyną rozwoju miasta od 1860 - 1862 (tj. od chwili jej uruchomienia). Miasto Aleksandrów Kujawski posiada połączenie kolejowe z miastem Ciechocinkiem poprzez linię PKP biegnącą przez obszar gminy wsie: Łazieniec, Odolion, Nowy Ciechocinek.

Administracyjnie gmina Aleksandrów Kuj. (zajmuje powierzchnię 131,6 km²) od 1 stycznia 1999 r. należy do województwa kujawsko-pomorskiego. Pod względem powierzchni gmina zajmuje 57 lokatę, a pod względem liczby ludności – lokatę 10 w województwie.

Gmina położona jest na granicy byłych dwóch województw (toruńskiego i włocławskiego) od Torunia odległa zaledwie 16 km, oddzielona kompleksem lasów, od Włocławka odległa o 35 km.

Gmina może zyskać bardzo wiele z uwagi na bliskość siedziby władz samorządowych województwa (Toruń – siedziba Zarządu Marszałka Kujawsko-Pomorskiego).

Gmina w swej granicy administracyjnej w części wschodniej ograniczona jest uwarunkowaniami wynikającymi z obszaru Krajobrazu Chronionego Niziny Ciechocińskiej będącej obszarem objętym ochroną w drodze decyzji ówczesnego Wojewody Włocławskiego, co nie jest bez wpływu na sposób jej zagospodarowania przestrzennego.

Gmina Aleksandrów Kujawski dzieli się na 28 sołectw obejmujących łącznie 40 miejscowości wiejskich.

W strukturze użytkowania gruntów zdecydowanie dominują użytki rolne, które zajmują powierzchnię 9547 ha, co stanowi 72,5% obszaru gminy. Grunty orne zajmują 8223 ha (62,5%), sady 148 ha (1,1%), trwałe użytki zielone 1176 ha (8,9). Lasy na obszarze gminy zajmują powierzchnię 2188 ha, co stanowi 16,6%.

Gmina Aleksandrów Kujawski objęta jest zasięgiem Równiny Inowrocławskiej, wchodzącej w skład makroregionu Pojezierze Wielkopolskie. Jedynie najbardziej wysunięta na północ (wzdłuż Wisły) jej część objęta jest zasięgiem Kotliny Toruńskiej, makroregion Pradolina Toruńsko -Eberswaldzka. Obydwa makroregiony leżą w podprovincji Pojezierze Południowobałtyckie. Położona w północnej części województwa, na lewym brzegu Wisły gmina Aleksandrów Kujawski od północy graniczy z byłym województwem toruńskim, gmina Wielka Nieszawka, od wschodu ogranicza ją Wisła i miasto Ciechocinek, od południa gmina Raciążek i gmina Koneck, a od zachodu byłe województwo bydgoskie - gmina Gniewkowo i gmina Dąbrowa Biskupia.

2.4. Środowisko przyrodnicze

W ujęciu globotanicznym gmina Aleksandrów Kujawski leży w jednej z ośmiu krain przyrodniczo leśnych w krainie Wielkopolsko - Kujawskiej w okręgu Kujawskim Poddziału Wielkich Dolin (wg Władysława Szofera). Gmina Aleksandrów Kujawski jest położona w kujawskiej części antyklinorium środkowopolskiego.

Najstarszymi utworami, rozpoznanymi i udokumentowanymi w otworze wiertniczym wykonanym przez Instytut Geologiczny w roku 1952 w Aleksandrowie Kujawskim są osady jury. Natomiast w rejonie Ciechocinka do najstarszych należą utwory triasowe, stwierdzone w otworze wykonanym przy tężniach.

Trias wykształcony jest jako piaskowce pstry, wapienia dolomityczne z łupkami, ilowce i piaskowce zaliczane do kajpru i retyku. Utwory triasu występują na głębokości 1 150 – 1 825 m.

Jura jest reprezentowana przez serię piaskowców i ilużupków z wkładkami ilowców na głębokości 1 091 – 1 824 m.

Utwory triasu będą więc w tym rejonie występowały głębiej, ma to związek z tzw. elewacją ciechocińską.

Jura środkowa rozpoznana jest słabo, są to piaskowce, łupki i ility, natomiast *górną* wykształcona jest w fracji węglowej jako różnorodne margle, niekiedy z przewarstwieniami piaskowców. Jura górna miejscami występuje dość płytko, np. w otworze wykonanym w Otloczynie już na głębokości 41 m. Jej miąższość nie jest znana.

Kreda Wykształcenie litologiczne utworów zaliczanych do *kredy* jest bardzo zróżnicowane, przy czym w rejonie Aleksandrowa Kujawskiego udokumentowano jedynie dolne jej ogniwa w postaci mułowców, łupków i łupków ilastych.

Utwory trzeciorzędowe występują niemal na całej powierzchni gminy, za wyjątkiem miejsc, w których bezpośrednio pod czwartorzędem zalega kreda (w postaci wysp).

Na podstawie budowy geologicznej i powierzchniowych form geomorfologicznych oraz materiałów archiwalnych i wizji terenowej konstatuje się, że w gminie Aleksandrów Kujawski występują:

- surowce skalne (kruszywo naturalne)
- surowce ilaste (gliny żwałowe, ility warwowe)
- surowce energetyczne (torf)

Kruszywa naturalne – występują w kilku miejscach w gminie, a mianowicie:

- wzdłuż Wisły, na tarasie akumulacyjno-erozyjnym jako piaski rzeczne. Powstanie tarasu związane jest z okresem tazy pomorskiej zlodowacenia północnopolskiego; taras ten wciną się w utwory wodnolodowcowe fazy poznańskiej i pomorskiej, które są wykształcone jako średnioziarniste piaski, niekiedy z domieszką grubszych frakcji, łącznie ze zwirową. Na powierzchni tarasów powstały liczne wydmy zabudowane z piasków drobno- i średnioziarnistych;
- na zachód od Aleksandrowa Kujawskiego, gdzie zalegają piaski lodowcowe, z pokrywami wodnolodowcowymi budujące ciąg pagórków. Są to piaski różnoziarniste, miejscami ze znaczną domieszką frakcji żwirowej w postaci rozproszonej lub skupionej w formie gniazd i soczewek;
- z początkiem stadiału głównego zlodowacenia północnopolskiego wiąże się akumulacja piasków rzecznych, która rozwinęła się w wyniku zatamowania odpływu wód. Piaski wypełniają obniżenia starych rynien lodowcowych i występują w rejonie Opok i Opoczek oraz Wilkostowa na powierzchni. Są one białe, drobnoziarniste, kwarcowe, ostre, ponad nimi występuje poziom piasków wodnolodowcowych (dolnych i górnych), reprezentowanych przez piaski jasnoszare, średnioziarniste, najczęściej zawodnione.

Kruszywo na terenie gminy jest eksploatowane na skalę lokalną.

Gmina Aleksandrów Kujawski pod względem hydrograficznym należy do zlewni Wisły, wzdłuż której biegnie północno-wschodnią granicą gminy. Szerokość koryta Wisły wynosi tutaj około 0,5 – 0,7 km, średnia głębokość 3,0 m.

Lewobrzeżnym dopływem Wisły jest Tażyna. Wypływa ona z mokradel zwanych Błotami Ostrowskimi, a uchodzi w Orlęcynie. Górny odcinek rzeki to kanał Parchański, który znajduje się w byłym województwie bydgoskim. Długość Tażyny wynosi 49,8 km, na terenie gminy 24 km, całkowita powierzchnia zlewni 495,8 km². Lustro wody znajduje się na wysokości 94 m n.p.m. w górnym biegu, 61,6 m n.p.m. koło Starego Rożna i 40 m n.p.m. przy ujściu do Wisły. Charakterystyczne średnie przepływy przy ujściu wynoszą od 0,32 do 7,81 m³/s. Rzeka jest badana w ramach monitoringu wojewódzkiego w 3 punktach: poniżej i powyżej Aleksandrowa Kujawskiego oraz przy ujściu do Wisły. Na ich podstawie stwierdza się, że rzeka niesie wody nie odpowiadające normatywowi pod względem wskaźników fizyko-chemicznych, natomiast jej stan sanitarny w pewnych okresach odpowiada klasie III. Do Tażyny wpadają drobne cieki o dość głęboko wciętych dolinach i o uregulowanych korytach np. między Przybranowem a Począłkowem, między Opoczkami i Opokami oraz Zdunami i Wilkostowem. W południowo-wschodniej części gminy, na płaskim terenie na wysokości 85,9 m n.p.m. położone jest jezioro Ostrowa. Wody jego nie są badane, po otoczeniu (grunty orne, łąk i pastwiska) można sądzić, że są dość czyste, zanieczyszczone ewentualnie związkami azotu pochodzącymi z nawozów stosowanych w rolnictwie.

Taką samą nazwę nosi niewielkie jezioro w Broniszewie (około 0,5 km na zachód od Służewa), natomiast znajdujące się w Rożnie-Parcelach to jezioro Babiak. Uzupełnienie sieci hydrograficznej stanowią liczne oczka wodne, stawki po eksploatacji torfu i kruszywa naturalnego w dolinie Tażyny oraz stawy zachowane na terenach dawnych parków dworskich. Zasilanie wód powierzchniowych ma głównie charakter śnieżno-deszczowy. Wody powierzchniowe nie są wykorzystywane gospodarczo.

Śród typów wód podziemnych najpowszechniejszymi na terenie gminy są:

- wody gruntowe, które występują najpłycej i oddzielone są od powierzchni ziemi przepuszczalną strefą ponad zwierciadłem wody (strefa aeracji). Ich zasilanie odbywa się przez infiltrujące opady atmosferyczne,
- wody wgłębne znajdujące się w warstwach wodonośnych pokrytych utworami słabo przepuszczalnymi. Związek z powierzchnią jest ograniczony, co zmniejsza zasilanie, ale zwiększa odporność na zanieczyszczenia,
- wody głębinowe są wodami izolowanymi od powierzchni ziemi większymi kompleksami utworów nieprzepuszczalnych.

Na terenie gminy Aleksandrów Kujawski występują wszystkie ww. wody, wiekowo związane z czwartorzędem, trzeciorzędem, kredą i jurą. Podstawowym źródłem ich zasilania są jak już wspomniano opady atmosferyczne, z których prawie 20% infiltruje w głąb, powodując ciągłą wymianę, a także dopływ poziomy z obszaru wysoczyzny kujawskiej i infiltracja z rzeki Tażyny.

W obrębie czwartorzędowego piętra wodonośnego można wydzielić dwie strefy o odmiennych warunkach hydrogeologicznych: dolinę Wisły i wysoczyznę morenową.

W dolinie Wisły występuje generalnie jedna warstwa wodonośna związana z piaskami zlodowacenia północnopolskiego. Lokalnie jest rozdzielona warstwami, płatami osadów słaboprzepuszczalnych (mulkami, iltami, sporadycznie glinami). Wody posiadają zwierciadło swobodne, jedynie lokalnie napięte. Występują w zależności od ukształtowania terenu na różnej głębokości (w dolinie Tażyny na głębokości kilku metrów, w obrębie pól wydmych nawet ponad 15 m).

Północną część gminy zajmują lasy. Występują zwarte kompleksy leśne głównie lasy mieszane i monokultury sosny. Jedynie wzdłuż rzeki Tażyny zachowały się większe skupienia lasów liściastych. Krajobraz wzdłuż rzeki Tażyny na jej odcinku w Aleksandrowie Kujawskim ma charakter zbliżony do naturalnego i jest ściśle związany z siedliskiem łąkowym. Roślinność to głównie lasy olszowe i wierzbowo-topolowe.

Dalej w kierunku południowym od Tażyny wykształciły się lasy grabowe. Porastają one obecnie dolinę Tażyny. W dalszej odległości od rzeki krajobraz leśny został wyraźnie zniekształcony przez użytkowanie rolnicze i przez gospodarkę leśną. Na siedlisku boru mieszanego przeważają monokultury sosnowe. Ze względu na swoje bogactwo gatunkowe i różnorodność

krajobrazową odcinek doliny łącznie z przyległymi lasami posiada dużą wartość przyrodniczą, naukowo-dydaktyczną i rekreacyjną.

Omówiony obszar jest ostoją wielu chronionych roślin naczyniowych: *Aconitum variegatum*, *Asperula tinctoria*, *Cimicifuga europaea*, *Daphne mezereum*, *Digitalis gradiflora*, *Hieracium sabaudum*, *Lilium martagon*, *Primula officinalis*, *Viola mirabilis*, *Viburnum opulus*.

Kompleks leśny monokultury sosny i grabu stanowi las ochronny grupy I. Lasy zajmują powierzchnię 2140 ha. Kompleksy te położone w Kotlinie Toruńskiej porastają tereny pradoliny Wisły. Ochrona nadwiślańskiego krajobrazu posiadającego cechy zbliżone do naturalnych oraz unikalnych walorów mikroklimatycznych Ciechocinka i jego najbliższych okolic przyczyniła się do utworzenia obszaru chronionego krajobrazu „Nizina Ciechocińska”.

Kompleksy łąkowo-bagienne (łąki i pastwiska) zajmują powierzchnię ponad 1 000 ha. Główny obszar występowania tych kompleksów jest wiązany z rzeką Tążyną. W północnej części gminy rzeka Tążyna wcina się swym korytem w zwarte lasy Kotliny Toruńskiej.

Położone wśród lasów bezpośrednio przy wodzie kompleksy łąkowo-bagienne stanowią wyjątkowo cenne biologiczne fragmenty doliny Tążyny. Występuje na tym terenie duża bioróżnorodność fauny i flory związana ze zróżnicowaniami środowiska (woda, łąka, las). Konkurencja drzewostanu o charakterze łąkowym jest tu bardzo duża, dlatego polany łąk i bagien zajmują niewielkie obszary. Na odcinku, gdzie Tążyna zmienia swój kierunek z zachodnio-wschodniego na południowo-północny odkrywa się całe bogactwo tego kompleksu. Rozległe przestrzenie łąkowo-bagienne popierane licznymi mokradłami i stanowią bardzo cenny przyrodniczo fragment przyrody zasługujący na ochronę jako zespół przyrodniczo-krajobrazowy.

Dla ochrony kompleksów łąkowych nad Tążyną Wojewoda Włocławski objął ochroną te tereny jako użytki wydające stosownie rozporządzenie Nr 32.98 z dnia 19 listopada 1998 r. w sprawie uznania za użytki ekologiczne.

2.5. Turystyka

Gmina Aleksandrów Kujawski znana jest nie tylko z rolnictwa, ale przede wszystkim ze wspaniałych walorów przyrodniczo-geograficznych i kulturowych. Ogromną rolę w kształtowaniu walorów przyrodniczo-geograficznych odgrywa rzeka Wisła i niekiedy rzeka Tążyna. Dolina rzeki Wisły z uwagi na walory mikroklimatyczne oraz nadwiślańskiego krajobrazu stała się podstawą utworzenia obszaru chronionego krajobrazu „Nizina Ciechocińska”. O atrakcyjności regionu decydują liczne zabytki kultury i architektury. Atrakcyjne walory przyrodniczo-krajobrazowe regionu zapewniają bardzo dobre warunki turystyki i rekreacji. Stwarzają możliwość uprawiania sportów wodnych, wędkarstwa, wycieczek pieszych i rowerowych, amatorskiej jazdy konnej itp. Warunkiem sprzyjającym dla wypoczynku w rejonie niekiedy rzeki Wisły i Tążyny jest tu sąsiedztwo lasu umożliwiającego dalsze i bliższe spacerowanie oraz bliska odległość do miasta Aleksandrów Kujawski i Ciechocinka.

Stan istniejący - Na terenie Gminy Aleksandrów Kujawski przebiega wiele atrakcyjnych tras turystycznych województwa, powiatu i trasa szlaku dziedzictwa kulturowego Europy – Szlak Bursztynowy. Gmina oferuje turystyce zróżnicowane krajobrazy: kompleksy leśne i walory przyrodnicze terenu krajobrazu chronionego Niziny Ciechocińskiej z dobrze zachowaną typową dlań florą i fauną. Atrakcje przyrodnicze uzupełnia szereg cennych zabytków architektury świeckiej. Początki osadnictwa dokumentują archeologiczne badania terenowe, grodziska w Grabinie i w Otłoczynie. W Otłoczynie Tworzona jest Regionalna Izba Dziedzictwa Kulturowego powołana w tym roku przez Towarzystwo Przyjaciół Niziny Ciechocińskiej. Wszelkie działania zawarte w kierunku rozwoju „Turystyka i dziedzictwo kulturowe” znajdują swoje uzasadnienie w dokumentach operacyjnych wyższego rzędu, takich jak: Szlaki Dziedzictwa Kulturowego Europy (Szlak Bursztynowy). Na podstawie tych dokumentów operacyjnych będą dysponowane środki strukturalne z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego.

Cele i zadania tworzące kierunek rozwoju „Turystyka i dziedzictwo kulturowe” wpisują się w następujące Cele nadrzędne oraz Cele strategiczne Strategii Rozwoju Województwa Kujawsko-Pomorskiego na lata 2007-2015:

I. Cel strategiczny:

Wzrost znaczenia Gminy Aleksandrów Kujawski jako ośrodka turystyczno-kulturalnego o znaczeniu ponadregionalnym

Uzasadnienie

Podstawowymi formami turystyki, rozwijającymi się na terenie gminy Aleksandrów Kujawski są:

- **turystyka aktywna i rekreacja** – produkt oparty na lokalnych zasobach środowiska przyrodniczego, szlakach pieszych i rowerowych (z tą formą turystyki najczęściej związane są pobyty weekendowe) oraz odtworzenie funkcjonujących przez lata placów biwakowych,
- **turystyka wodna** – produkt oparty na dostępie do rzeki Tążyny, co skutkuje krótkim sezonem tej formy turystyki (okres letni),
- **turystyka poznawcza** – oparta na historycznych zasobach gminy Aleksandrów Kujawski, bazująca głównie na turystach tranzytowych, wobec tego charakteryzująca się krótkotrwałymi pobytami (kilkugodzinnymi),
- **agroturystyka** – zwana także turystyką wiejską, forma turystyki rozwijana w kilku miejscowościach gminy (m.in. Ostrowas, Łazieniec, Nowy Ciechocinek, Słońsk Dolny, Wołuszewo, Wygoda, Otłoczynek i Otłoczyn). Jak na razie w gminie funkcjonuje tylko kilka gospodarstw agroturystycznych, nieorganizowanych w ramach stowarzyszenia.

Oprócz wyżej wymienionych, możliwych w gminie produktów turystycznych, w najbliższych latach wskazane byłoby rozwijanie także innych jej form (obecnie słabo reprezentowanych), np.:

- **turystyka ekologiczna** – produkt oparty na przyrodzie w „stanie naturalnym”, istnieje na niego większy popyt za granicą niż w Polsce. Jednak ekoturystyka – w oparciu o zasoby fauny i flory – ma tendencję stale rozwijającą się z posiadanym zasobem leśnym, dostępem do mokradeł (terenów nad Wisłą i Tążyzną) jest naturalnym miejscem dla rozwoju tej formy wypoczynku. Dodatkowo ten produkt może być połączony z produkcją ekologicznej żywności („żywność wysokiej jakości”),
- **turystyka edukacyjna** – ma szansę na rozwój jako element uzupełniający istniejące produkty główne. Utworzenie ścieżek edukacyjnych (przyrodniczych, historycznych, regionalnych) mogą stać się stałym elementem edukacji dzieci i młodzieży.

Istotą kierunku rozwoju „Turystyka i dziedzictwo kulturowe” jest zrównoważony rozwój funkcji turystyczno-kulturalnej gminy jako uzupełnienie funkcji gospodarczej (przedsiębiorczość i rolnictwo). W kontekście bardziej dynamicznego rozwoju turystyki i kultury w gminie niezbędne jest przygotowanie i promowanie kompleksowej oferty turystyczno-kulturalnej gminy oraz rozwój infrastruktury turystyczno-sportowej, która przyciągnie nowe rzesze gości i wydłuży okres turystyczny. Intensyfikacji działań wymaga także rozwój agroturystyki w gminie, która obecnie nie funkcjonuje w ramach formalnych (np. w formie stowarzyszenia i na stronach internetowych).

Cel operacyjny:

WYKREOWANIE I AKTYWNA PROMOCJA OFERTY TURYSTYCZNO-KULTURALNEJ GMINY

Zadania:

- Opracowanie folderu turystycznego gminy Aleksandrów Kujawski – kompletnego przewodnika o atrakcjach turystycznych gminy i ofertach dla różnych grup turystów. Opracowanie, oprócz informacji i danych niezbędnych dla turysty, powinno zawierać także kolorowe zdjęcia i mapy z naniesioną infrastrukturą turystyczną: zabytki, obiekty noclegowe i gastronomiczne, trasy piesze, rowerowe, konne, drogi wewnętrzne, parkingi, całoroczny kalendarz imprez turystycznych, sportowych i kulturalnych etc.
- Informator, oprócz wydania drukowanego, powinien mieć także swój odpowiednik na oficjalnej stronie internetowej gminy;
- Upowszechnianie kalendarza imprez kulturalnych, turystycznych i sportowych – wykorzystanie internetu, informacji w prasie lokalnej i regionalnej oraz współpraca z instytucjami kulturalnymi i turystycznymi powiatu aleksandrowskiego i regionu Kujaw.
- Utworzenie Punktu Informacji Turystycznej jako wiodącej instytucji służącej rozwojowi turystyki w gminie. PIT może funkcjonować jako jednostka gminna lub w ramach lokalnego stowarzyszenia. Potencjalne cele Punktu:
  - udzielanie informacji dla turystów i gości przybywających do gminy,
  - promocja lokalnych produktów i atrakcji turystycznych,
  - tworzenie i rozwój produktu turystycznego wokół lokalnych atrakcji turystycznych,
  - integracja społeczności lokalnej wokół spraw dotyczących turystyki,
  - pozyskiwanie funduszy zewnętrznych na rozwój turystyki w gminie;
- Wykorzystanie współpracy międzygminnej i instytucji międzygminnych jako forum współpracy i promocji ofert turystycznych gminy. Rozwój współpracy z:
  - PTTK,
  - Ciechocińskim Centrum Obsługi i Turystyki,
  - Starostwem Powiatowym w Aleksandrowie Kujawskim;
- Współpraca z mediami regionalnymi i ogólnopolskimi w promocji turystyczno-kulturalnej gminy;
- Udział przedstawicieli gminy w regionalnych i ogólnokrajowych targach turystycznych;
- Wykreowanie pamiątki turystycznej związanej z gminą – ogłoszenie konkursu na projekt pamiątki turystycznej;
- Pozyskiwanie funduszy zewnętrznych na rozwój turystyki, kultury i sportu w gminie – współpraca partnerów samorządowych, społecznych i gospodarczych;
- Rozwój nowych tras rowerowych i pieszych oraz integracja dotychczas istniejących w powiatowy i regionalny system tras turystycznych;
- Utworzenie w gminie ścieżek edukacyjnych (przyrodniczych, historycznych, regionalnych) jako stały element edukacji dzieci i młodzieży (turystyka edukacyjna);
- Rozwój bazy sportowej Klubów Sportowych w gminie, ze szczególnym naciskiem na modernizację boisk sportowych;
- Wykonanie analizy możliwości wykorzystania zasobów wód geotermalnych i solanek w Grabiu, Otłoczynku, Otłoczynie, Słońsku Dolnym i Nowym Ciechocinku.
- Organizacja szkoleń dla osób rozpoczynających i prowadzących działalność agroturystyczną, z uwzględnieniem wyjazdów studyjnych do innych regionów kraju;
- Opracowanie i rozpowszechnienie materiałów informacyjnych oraz promocyjnych, dotyczących kompleksowej oferty agroturystycznej gminy;
- Stworzenie makiety prezentującej grodzisko kasztelańskie w Słońsku, gród obronny w Grabiu, Otłoczynie i najstarszy w Europie piec warzelny soli z II wieku p.n.e. w Otłoczynie – wystawienie makiety dla zwiedzających w Izbie Regionalnej lub w terenie;
- Prowadzenie systematycznej konserwacji zabytków na terenie gminy;

- Kulturowanie i promocja lokalnej twórczości w dziedzinie kultury i sztuki – wydawanie materiałów wystawowych, druk wydawnictw promocyjnych, organizacja ekspozycji, etc.

Przez gminę Aleksandrów Kujawski przebiegają szlaki turystyki pieszej i rowerowej:

Szlak czerwony - Rowerowy, (63 km): Wisła - Włocławek - Gąbin - Włoszycza - Nieszawa - Raciążek - Ciechocinek - Wołuszewo - Otloczyn - Brzoza - Toruń - **Gdańsk**. Szlak rowerowy prowadzi wzdłuż rzeki Wisły. Został utworzony 1 maja 2004 roku dla upamiętnienia przystąpienia Polski do Unii Europejskiej.

Szlak Żółty tzw. „Kujawski” o długości ok. (24 km): Podole - Ciechocinek - Aleksandrów Kujawski - Rożno - Parcele - Służewo.

Szlak Czerwony im. Stanisława Noakowskiego - (18,3 km): Nieszawa - Raciążek - Ciechocinek - Wołuszewo - Otloczyn - Czerniewice - Rudak - Toruń.

Szlak czarny - szlak Solny, (11 km): Słońsk Dolny - Otloczyn - Otloczynek - Odolion - Kuczek

Szlak zielony - „Krystynki” - (7,6 km): Ciechocinek - Kuczek - Raciążek.

Szlak niebieski - szlak Wiślany, (8 km): Otloczyn - Wołuszewo - Słońsk Dolny - Ciechocinek.

Proponowane szlaki turystyczne:

Szlak Bursztynowy, - Akwileja - Kalisz - Konin - Inowrocław - Gniewkowo - Opoki - Grabie - Otloczynek - Otloczyn - Karczemka - bród przez Wisłę - południowe i wschodnie wybrzeże Bałtyku - od **Gdańska** przez **Kaliningrad** do **Polagi**.

Szlak niebieski - Rowerowy, (32 km): Otloczyn - Otloczynek - Aleksandrów Kujawski - Ostrowąs - Służewo - Opoki - Grabie - Pieczonka - Osiedle Komornickie - Otloczyn - **Szlak Bursztynowy - Szlak rowerowy kujawski**.

2.6. Zabytki i obiekty historyczne

Gmina Aleksandrów Kujawski charakteryzuje się dużym bogactwem różnego rodzaju zabytków, obiektów historycznych:

●archeologiczne relikty osadnicze

Na obszarze Gminy Aleksandrów Kujawski zlokalizowano i zewidencjonowano 547 stanowisk archeologicznych. Osadnictwo pradziejowe, średniowieczne i nowożytnie grupuje się głównie na linii w okolicach:

1. Otloczyn - Otloczynek - Grabie
2. Służewo - Ośno - Ostrowąs
3. Opoczki - Opoki - Podgaj - Przybranowo - Poczałkowo
4. Przybranówek - Wilkostowo

Analiza materiału ceramicznego upoważnia do sformułowania wniosków, iż najstarsze osadnictwo pradziejowe z epoki kamienia reprezentowane jest śladowo i zanotowano je na trzynastu stanowiskach: Otloczyn, Wołuszewo, Otloczynek, Wygoda, Rożno-Parcele, Goszczewo, Podgaj, Ośno, Wilkostowo, Przybranowo, Przybranówek, Plebanka, Grabie. Wyniki badawcze gminy Aleksandrów Kujawski przyniosły bardzo dużą liczbę punktów osadniczych - około 1500 - wydzieloną w ramach każdego stanowiska archeologicznego począwszy od najwcześniejszych kultur z okresu neolitu, w tym pierwszych kultur rolniczych, jak np. osady kultury ceramiki wstęgowej rytej : Opoczki, Opoki, Ośno, kultury lendzielskiej w Grabiu, Służewie. Bardzo bogato reprezentowane jest osadnictwo kultur pucharów lejkowatych i amfor kulistych przez takie stanowiska jak np.: osada w Opoczkach, Opokach, cmentarzysko megalityczne w Opokach, osada w Wólce, cmentarzysko kurhanowe w Podgaju oraz osady kultury ceramiki sznurowej np. w Opokach. Epoka brązu przyniosła osadnictwo kultury iwieńskiej jak np. cmentarzysko w Opokach i trzebieńskiej np. osady w Opokach. Znaczący wzrost osadnictwa przyniósł łużycki cykl kulturowy

z reprezentatywnymi osadami np.: w Opokach, Goszczewie, Podgaju, Służewie, Ośnie, Poczałkowie, Przybranówku, Ostrowasie i cmentarzyskami w Grabiu i Podgaju.

Epoka żelaza przyniosła nowe kultury i zintensyfikowanie osadnictwa szczególnie interesującego cyklu kultury przeworskiej zarówno z okresu lateńskiego jak i z okresu rzymskiego reprezentowanego przez osady i cmentarzyska np.: Otłoczyn, Opoczki, Opoki, Gracie, Goszczewo, Podgaj, Służewo, Ośno, Plebanka, Przybranowo, Poczałkowo, Przybranówek i Ostrowas.

Wielką rewelacją w badaniach archeologicznych okazały się odkrycia w Otłoczynie, gdzie natrafiono na tzw. groby kloszowe z IV wiek p.n.e., dwa cmentarzyska z pięciu wieków do I wieku n.e. oraz na ślady pieca warzelnego, wykorzystywanego do produkcji soli w okresie lateńskim (II i I wiek p.n.e.), jednego z najstarszych w Europie, który archeolodzy łączą z wpływami kultury celtyckiej na tym terenie. Pewne jest istnienie osady, w Otłoczynie w II wieku p.n.e. to jest od zwiększenia wymiany handlowej od III wieku p.n.e. do V wieku n.e.

Wczesne średniowiecze i średniowiecze z kulturami prapolską i staropolską przyniosły następną eksplozję osadniczą przejawiającą się w śladach archeologicznych poprzez relikty osad i cmentarzysk. Z najbardziej interesujących stanowisk archeologicznych z wczesnego średniowiecza należy wymienić: Otłoczyn, Opoki, Gracie, Goszczewo, Podgaj, Służewo, Ośno, Przybranowo, Poczałkowo, Plebanka, Ostrowas, a ze średniowiecza: Opoczki, Opoki, Goszczewo, Ośno.

Jednakże najbardziej interesujące dla nowożytnej historii regionu są relikty obronnych założeń: jak dwór obronny w Grabiu założony w ok. XIV w. przez Pomianów Grabskich, który uległ zniszczeniu w II połowie XV wieku; dwór szlachecki w Poczałkowie, tzw. grodzisko sarmackie z II połowy XVII w., funkcjonujący przez wiek XVIII, aż do całkowitego przekształcenia ok. XIX wieku i wzniesienia dworu - pałacu; dwór ze Służewa z 3 ćw. XVI w. należący do Jana i Małgorzary z Kostków Służewskich.

Dwa wyżej wymienione obiekty, tj. Gracie i Poczałkowo dzięki swoim dużym walorom poznawczym dla historii regionu oraz krajobrazowym zostały wpisane do rejestru zabyków.

Wymienione jednostki kulturowo-chronologiczne stworzyły niezmiernie interesującą perspektywę poznawczą wynikającą z ww. dużej liczebności punktów osadniczych (obszar gminy należy do wyjątkowo zasobnych w relikty archeologiczne) grupujących się przestrzennie w zespoły i enklawy osadnicze. Duża ilość impatów z rejonu Otłoczyna oraz jego położenie nad Wisłą, na wysokości przewężenia jej doliny zalewowej i relacja do sieci osadniczej Kujaw w okresie późnolateńskim i rzymskim dają podstawę do sformułowania tezy o funkcjonowaniu w tym rejonie punktu przeprawowego dla głównego szlaku handlowego w tym okresie.

Ogólnie stopień zachowania stanowisk archeologicznych występujących na obszarze gminy Aleksandrów Kujawski uznaje się za średni, miejscami za zły. Stwierdzić należy intensywne niszczenie, głównie na skutek uprawy rolnej oraz procesów wydymotwórczych i denudacyjnych, które w niedalekiej przyszłości doprowadzić mogą do całkowitego unicestwienia obiektów głównie "neolitycznych", położonych na lżejszych glebach.

● założenia dworsko - parkowe i parki podworskie

Na terenie gminy znajduje się 10 założeń dworsko - parkowych – zachowanych w bardzo różnym stanie, często w dużej części zniszczonych, zachowane fragmentarycznie, zniekształconych współczesnymi formami zagospodarowania. Stan zachowania i funkcjonowanie poszczególnych założeń przedstawia się następująco:

Gracie - zachowany dwór murowany, przebudowany, adaptowany na cele domu pomocy społecznej. Dawny park zachowany w pierwotnych granicach z czytelnymi elementami dawnej kompozycji tj.: ukształtowania terenu, układu wodnego, zachowanego starodrzewu. Dawna rządówka pełniąca okresowo funkcję szkoły oraz znajdujący się obok budynek gospodarczy zachowane są w dobrym stanie, przy czym rządówka pełni dziś funkcje mieszkalne, jednocześnie w budynku znajduje się sklep spożywczy. Obydwa budynki znajdują się poza ogrodzeniem parku.

Opoczki - zachowany dwór pełni funkcje mieszkalne. Park o poważnie zredukowanym drzewostanie, z utrzymanym częściowo układem wodnym. Kompozycja przestrzenna czytelna w wybranych elementach: lokalizacji dworu, ukształtowania terenu parku, rozlokowaniu starodrzewu. Układ przestrzenny parku zniekształcony ubytkami w drzewostanie a także swobodnym rozwojem samosiewu drzew i krzewów.

Ostrowas - zachowany dwór zamieszkały, wyremontowany. Park o układzie kompozycyjnym zniekształconym samosiewem drzew i krzewów.

Ośno - zachowany dwór zamieszkały, zniekształcony współczesnymi remontami, park o zredukowanym drzewostanie.

Plebanka - zachowany dwór zamieszkały, park o układzie kompozycyjnym zniekształconym redukcją starodrzewu oraz samosiewem drzew i krzewów.

Poczałkowo - zachowany park z bogatym starodrzewem i utrzymanym układem wodnym.

Przybranowo - zachowany dawny dwór pełni funkcje mieszkalne wielorodzinne. Dawny park zachowany w formie szczytkowej, w postaci pojedynczego starodrzewu.

Słomkowo - zachowany dwór o utrzymanej funkcji mieszkalnej. Park o układzie kompozycyjnym zniekształconym redukcją starodrzewu oraz samosiewem drzew i krzewów.

Służewo - z dawnego założenia pałacowo - parkowego zachowany park usytuowany w centrum wsi nad brzegiem jeziora, z zachowanymi śladami powojennego zainwestowania na cele rekreacyjne. Konieczna rewitalizacja parku w dostosowaniu do funkcji publicznych. W programie zagospodarowania terenu parku należy uwzględnić przylegające jezioro. Właściwe zagospodarowanie terenu z ofertą zróżnicowanych form rozrywki i wypoczynku powinno uwzględniać zachowanie i wyeksponowanie szczególnych wartości historycznych i przyrodniczych obiektu.

Zduny - zachowane skrzydło dworu o utrzymanej funkcji mieszkalnej. Układ kompozycyjny parku zniekształcony samosiewem drzew i krzewów.

● **założenia kościelne**

Zachowane na terenie gminy założenia kościelne w Grabiu, Ostrowąsie, Otłoczynie i Służewie nadal pełnią swoją funkcję. Znajdują się w dobrym stanie technicznym.

● **cmentarze**

Na terenie gminy znajdują się:

- cmentarze rzymskokatolickie w Grabiu, Ostrowąsie, Otłoczynie i Służewie są nadal czynne. Ich stan utrzymania jest dobry.
- cmentarze ewangelicko - augsburskie w Odolionie, Otłoczynie, Pininie uległy poważnej dewastacji. Nagrobki zachowane w stanie szczytkowym, nieczytelne układy kompozycji przestrzennej, intensywny rozwój samosiewu drzew i krzewów.
- cmentarz żydowski w Służewie pozbawiony dawnych elementów.

● **budownictwo murowane i drewniane**

Szczególność przedstawia zabudowa mieszkalna murowana i drewniana wsi Otłoczyn, związana z kolonią protestantów mieszkańców osiedla „Komornickie Budy” - pracowników komory celnej i pograniczników. Poza tym na uwagę zasługują pojedyncze domy w Nowym Cieclocinku i w Służewie.

● **obiekty techniki**

Szczególność przedstawia zespół kolejowy w Otłoczynie zachowany w kompleksie zabudowy z końca XIX w. obejmujący zabudowania kolejowe, pocztę oraz kolonię mieszkalną pracowników pogranicza. Z zespołem kolejowym w ścisłym związku pozostaje linia kolejowa z Włocławka do Torunia. Konieczne utrzymanie zachowanego rozplanowania przestrzennego zabudowy oraz prowadzenie bieżących prac remontowych pozwalających na utrzymanie poszczególnych obiektów w dobrym stanie technicznym. Ważnym obiektem techniki jest także zespół młyna w Służewie z młynem, budynkami mieszkalnymi i gospodarczymi, utrzymanymi w dobrym stanie technicznym. Konieczne bieżące prace remontowe.

● **aleje i szpalery**

Na terenie gminy odnotowano 9 alei i 2 szpalery starodrzewu. Drzewa znajdują się w dobrym stanie zdrowotnym, wymagają bieżących prac pielęgnacyjnych.

● **kapliczki, pomniki i miejsca pamięci**

Wyodrębnione na terenie gminy kapliczki pochodzą przede wszystkim z okresu bezpośrednio po II wojnie światowej tj. z lat 1945-46. Ich umiejscowienie w terenie wiąże się z zakończeniem wojny i uzyskaniem niepodległości. Z wyzwoleniem kraju związane są także niektóre pomniki pamięci. Dodatkowo szczególną uwagę zasługują dwa pomniki zlokalizowane w parku w Służewie poświęcone Fryderykowi Chopinowi, któremu przypisywano pobyt w Służewie z wizytą u rodziny Wodzińskich - dawnych właścicieli Służewa.

● **zespoły ruralistyczne**

Wyodrębnia się na terenie gminy Aleksandrów Kujawski następujące zespoły ruralistyczne, podlegające ochronie:

- wsi Otłoczyn
- wsi Służewo.

2.7. Charakterystyka społeczno - gospodarcza

Gminę Aleksandrów Kujawski zamieszkuje 11.181 mieszkańców (na podstawie danych ewidencji ludności Urzędu Gminy, stan na kwiecień 2008r.) Średnia liczebność ludności sołectwa w gminie wynosi 399 osób, przy tym tylko 11 sołectw przewyższa tę wielkość. Najliczniej zasiedlone są sołectwo Służewo, zamieszkiwane przez 1381 mieszkańców, zaś najmniejszymi są sołectwa: Białe Błota - 88, Chrusty - 99 i Zduny - 127 mieszkańców. W porównaniu z rokiem 2000 (10.401 mieszkańców) liczba ludności zamieszkującej na terenie gminy ewidentnie wzrosła.

Gmina Wiejska Aleksandrów Kujawski jest gminą typowo rolniczą, nie obejmującą swoim zasięgiem żadnego miasta. Na terenie gminy dominują głównie drobne indywidualne gospodarstwa rolne w ilości około 1383 o średniej powierzchni ok. 6 ha. Uprawia się głównie zboże, buraki cukrowe, ziemniaki i rzepak. Gmina stanowi żywnościowe zaplecze dla pobliskich miast, m.in. Aleksandrowa Kujawskiego i Cieclocinka.

Jednak nie można nie zauważyć, że na terenach przyległych do pobliskich miast w bardzo dużym tempie rozwinęło się budownictwo jednorodzinne. Związane jest to z migracją ludności, która zamieszkując na terenie gminy nie jest związana bezpośrednio z rolnictwem, a z innymi działami gospodarki.

Według danych PUP-u w Aleksandrowie Kujawskim liczba bezrobotnych na koniec 2007 roku w powiecie wynosiła 4 249 osób. Szczegółową analizę poziomu bezrobocia na terenie powiatu przedstawia poniższa tabela.

Wyszczególnienie		Liczba bezrobotnych		Bezrobotni z prawem do zasiłku	
		Ogółem	Kobiety	Razem	Kobiety
Miasto	Aleksandrów Kujawski	1006	584	210	88
Miasto	Ciechocinek	643	320	115	48
Miasto	Nieszawa	213	119	33	14
Gmina	Aleksandrów Kujawski	971	556	162	69
Gmina	Bądkowo	276	181	29	12
Gmina	Koneck	261	127	36	15
Gmina	Raciążek	210	106	34	15
Gmina	Waganiec	399	245	66	30
Gmina	Zakrzewo	270	153	33	13
Ogółem PUP		4249	2391	718	304
Zamieszkali na wsi w PUP		2387	1368	360	154

2.8. Sfera społeczno-socjalna

2.8.1 Oświata

Na terenie Gminy Aleksandrów Kujawski działa 6 publicznych szkół podstawowych i 2 gimnazja. W roku szkolnym 2007/2008 do szkół tych uczęszczało łącznie 1029 uczniów, z czego do szkół podstawowych 712 uczniów, a do gimnazjów 317 uczniów.

W ciągu ostatnich lat w każdej szkole realizowane były inwestycje, poprawiające komfort pracy uczniów i personelu, a także pozwalające utrzymać szkolne obiekty w dobrej kondycji i estetyce. Wykonano m.in.: termomodernizację szkoły w Stawkach i w Przybranowie, rozbudowano szkołę w Wołuszewie, wybudowano plac zabaw na terenie szkoły w Stawkach. W najbliższych latach planowana jest termomodernizacja szkoły w Służewie oraz budowa sali gimnastycznej w szkole podstawowej w Opokach.

Uczniowie mają do dyspozycji w pełni wyposażone sale dydaktyczne, możliwość rozwijania zainteresowań podczas różnych zajęć pozalekcyjnych oraz korzystania z organizowanego przez gminę wypoczynku letniego.

Wszystkie szkoły znajdujące się na terenie gminy są wyposażone w pracownie komputerowe z możliwością korzystania z Internetu.

Gmina finansuje organizację zajęć pozalekcyjnych w szkołach samorządowych, umożliwia też zainteresowanym nauczycielom uzupełnianie wykształcenia na studiach podyplomowych i warsztatach metodycznych oraz uzyskiwanie awansu zawodowego.

Na terenie gminy nie ma obecnie szkolnictwa zabezpieczającego potrzeby mieszkańców na poziomie ponadgimnazjalnym. Uczniowie dojeżdżają do liceów i techników zlokalizowanych w Aleksandrowie Kujawskim, Ciechocinku, Włocławku i Toruniu.

W związku z ciągłym wzrostem liczby mieszkańców gminy planowana jest również rozbudowa istniejącego oddziału przedszkolnego w Służewie oraz budowa nowego przedszkola w Stawkach. Obie inwestycje przewidziane są na rok 2008.

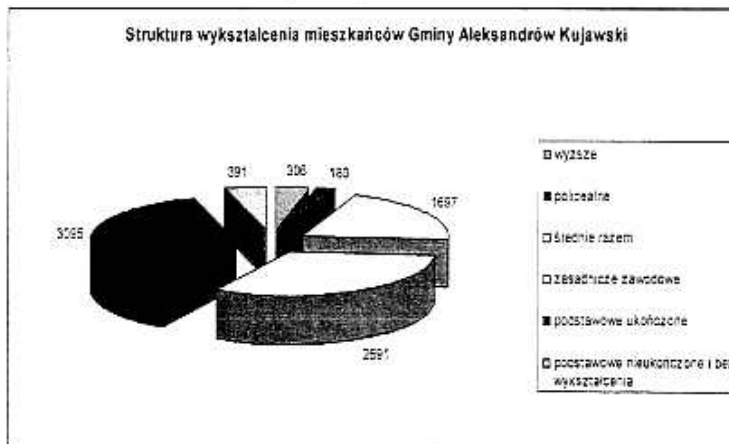
2.8.2 Wykształcenie ludności

Podstawą do opracowania informacji na temat wykształcenia mieszkańców Gminy Aleksandrów Kujawski jest Narodowy Spis Powszechny Ludności przeprowadzony przez GUS w 2002 r. Według tych danych najwięcej osób posiada wykształcenie podstawowe (3 095) i zasadnicze zawodowe (2 691). Wykształcenie średnie ma 1 697 osób, natomiast wykształcenie wyższe jedynie 306 osób zamieszkałych na terenie gminy.

Biorąc pod uwagę płeć, znacznie lepiej wykształcone są kobiety - 193 posiadają wykształcenie wyższe, natomiast 1007 wykształcenie średnie. W przypadku mężczyzn - 113 posiada wykształcenie wyższe i jedynie 690 wykształcenie średnie.

2.8.3 Kultura

Na terenie gminy działa **Gminna Biblioteka Publiczna** w Służewie w oraz jej filie w Opokach, Wołuszewie i Ośnie. Gminna Biblioteka Publiczna w Służewie jest instytucją publiczną podlegającą Urzędowi Gminy w Aleksandrowie Kujawskim. Jej głównym zadaniem, podobnie jak wszystkich bibliotek publicznych, jest pośrednictwo w komunikacji

• Drogi wojewódzkie

Na terenie gminy Aleksandrów Kujawski zaznaczają swój przebieg trasy trzech dróg wojewódzkich. Są to drogi nr:

250

Suchatówka – Służewo

266

Ciechocinek - Służewo - Radziejów - Sompolno – Konin

291

Stacja kolejowa Otłoczyn - droga Nr 1

• Drogi powiatowe

- Na terenie gminy Aleksandrów Kujawski są to drogi:
- Nr 26 04C	Aleksandrów Kuj. - Ośno;	- Nr 26 01C	Droga nr 1 Otłoczyn – Ciechocinek;
- Nr 26 06C	Służewo – Wólka;	- Nr 26 05C	Stara Wieś – Nieszawa;
- Nr 26 08C	Konradowo- Koneck – Siniarzewo;	- Nr 26 07C	Ośno – Zazdromin;
- Nr 25 30C	Opoki – Zduny-(Ośnieszewo);	- Nr 25 28C	(Żyroławce)-Opoczki – Przybranowo;
		- Nr 26 16C	Przybranowo – Koneck.

• Drogi gminne w Aleksandrowie Kujawskim mają następujący przebieg i numerację.

Lp.	Numeracja	Przebieg
1	160201C	Otłoczynek (160202C – Otłoczyn (ul. Szlak Bursztynowy) – Otłoczyn (Karczemka)
2	160202C	Aleksandrów Kujawski – Otłoczyn ul. Toruńska - Karczemka
3	160203C	Droga nr 1 Białe Błota – Aleksandrów Kujawski.
4	160204C	Ciechocinek – Słońsk Dolny - Wołuszewo
5	160205C	Nowy Ciechocinek – Wygoda – droga nr 1
6	160206C	Łazieniec - Odolion
7	160207C	Aleksandrów Kujawski – Rożno-Parcele (leśniczówka)
8	160208C	Aleksandrów Kujawski – Rożno-Parcele (Czarna Droga)
9	160209C	Służewo - Rożno-Parcele
10	160210C	Aleksandrów Kujawski – Rudunki
11	160211C	Nowy Ciechocinek - Kuczek
12	160212C	Odolion (ul. Dworcowa) – ul. Piaskowa
13	160213C	Kuczek (droga nr 1) - Zgoda
14	160214C	Wołuszewo - Wygoda
15	160215C	Stawki – Konradowo – Zgoda - Stawki
16	160216C	Stawki - Zgoda
17	160217C	Stawki - Ośno
18	160218C	Plebanka - Słomkowo
19	160219C	Plebanka – Kazin – Ośno Drugie
20	160220C	Ostrowąs - Brzeźno
21	160221C	Służewo - Ostrowąs
22	160222C	Zazdromin – Przybranówek – Wilkostowo - Opoki

Lp.	Numeracja	Przebieg
23	160223C	Wilkostowo - Młeczkowo
24	160224C	Granica gminy (Maciejewo) – Grabie – Opoczki – Zduny (granica gminy)
25	160225C	Opoki – Grabie - Kawęczyn
26	160226C	Poczałkowo – Pinino
27	160227C	Służewo – Podgaj - Przybranowo

● Komunikacja kolejowa

Przez teren gminy Aleksandrów Kujawski przebiega trasa linii kolejowej relacji Kutno- Toruń - Bydgoszcz - Piła. Jest to linia o znaczeniu państwowym, pierwszorzędna, zelektryfikowana, pasażersko-towarowa. Od linii tej - z miasta Aleksandrowa Kujawskiego, gdzie zlokalizowany jest dworzec kolejowy - prowadzi odgałęzienie linii kolejowej o tym samym znaczeniu w kierunku Ciechocinka; jest to linia jednotorowa. Fakt krzyżowania się linii kolejowych powoduje powstanie węzła kolejowego. Oprócz wspomnianego już dworca kolejowego w Aleksandrowie Kujawskim na terenach kolejowych znajdują się bocznice towarowe, gdzie istnieje możliwość rozładunku i załadunku towarów celem dalszej spedycji, dotyczy to również terenów gminy.

2.9.2 Sieć wodociągowa

Zaopatrzenie w wodę odbywa się ze studni głębinowych, ujęć bazujących na czwartorzędowym poziomie wodonośnym o zasobach wody w kategorii „B”. Potrzeby grupowego zaopatrzenia w wodę zaspokajają ujęcia. Na terenie gminy istnieją następujące ujęcia wody zlokalizowane w miejscowościach:

- ujęcie „Kuczek” we wsi Kuczek – 12 studni,
- Służewo - 3 studnie,
- Ośno – 2 studnie,
- Grabie – 2 studnie,

Projektowane jest ujęcie nad rzeką „Tażyną”, dla którego wyznaczona jest strefa ochrony wewnętrznej i zewnętrznej i zatwierdzona decyzją Wojewody Włocławskiego (znak OŚ-II-6210/21/93/94 z dnia 09.09.1994 r).

Długość sieci wodociągowej na terenie gminy wynosi zaledwie 180,1 km, a zużycie wody w gospodarstwach domowych na 1 mieszkańca wynosi – 30,7 m³ (w gminie Raciążek – wynosi 61,7 m³/1 mieszkańca, w gminie Zakrzewo – wynosi 92,3 m³/1 mieszkańca).

2.9.3. Gospodarka ściekowa.

Gmina nie posiada w żadnej ze wsi sołeckich oczyszczalni ścieków. W 1997 r. rozpoczęła pracę oczyszczalnia ścieków typu BIOOXYBLOK biologiczno -mechaniczna o zdolności przerobowej 2.300 m³/dobę ścieków w mieście Aleksandrów Kujawski.

Obecnie do oczyszczalni przychodzi 800 m³/d więc założony został wspólny program skanalizowania miasta i gminy, szczególnie wsi o dużym ruchu budowlanym ze Służewa, Przybranowa, Stawek, Rudunek, Łazieńca i Odolionu. We wsiach oddalonych od BIOOXYBLOKU należy gospodarkę ściekową rozwiązać indywidualnie.

2.9.4. Zaopatrzenie w ciepło.

We wsiach gminy Aleksandrów Kujawski eksploatowane są kotłownie zakładowe i lokalne w obiektach użyteczności publicznej. Większość kotłowni jest opalana paliwem tradycyjnym jak węgiel.

Budynki mieszkalne zagrodowe i jednorodzinne wyposażone są we własne kotłownie (węglowe, olejowe, elektryczne). Z uwagi na duże rozproszenie zabudowy nie ma prowadzonego jednego kompleksowego programu zaopatrzenia w ciepło całej gminy, a nawet częściowego dla obszaru podmiejskiego. Należy zaznaczyć, że w mieście Aleksandrowie Kujawskim istnieje Miejski Zakład Energetyki Ciepłej zarządzający kotłowniami o ogólnej mocy 8.100 kW z tego kotłownie olejowe o mocy 3.950 kW.

2.9.5. Zaopatrzenie w gaz.

Przez obszar gminy Aleksandrów Kujawski przebiegają następujące gazociągi wysokoprężne:

- DN 400 Zakłady Azotowe Włocławek – Gdańsk
- DN 500 Gustorzyn – Gdańsk
- DN 250 odgałęzienie w rejonie wsi Turzno od gazociągu DN 500 Zakłady Azotowe Włocławek – Gdańsk do Inowrocławia

W chwili obecnej ani obszar miasta, ani gminy nie posiada sieci gazowej komunalnej, chociaż przez obszar gminy przebiega rurociąg magistralny. Zaopatrzenie miasta i gminy w gaz projektuje się z istniejącej sieci magistralnej DN 400 poprzez odgałęzienia w kierunku m. Aleksandrów Kuj. i DN 250 projektowaną magistralą gazową DN 150. Istnieją zamierzenia Rady Miasta i Rady Gminy w sprawie pilnego zgazyfikowania całego obszaru.

2.9.6. Unieszkodliwianie odpadów stałych.

Na terenie gminy w sołectwie Służewo zrealizowana jest budowa międzygminnego wysypiska odpadów komunalnych (9 gmin), które oddano do użytku w 1997 r. Wysypisko położone jest na obszarze kilkunastu hektarów o pojemności ~ 20 lat. Poprzednie wysypisko we wsi Rożno-Parcele zostało zrekultywowane i należy je zagospodarować roślinnością (np. uprawa niskich krzewów) 2,15 ha. Nowe wysypisko czynne od 1997 r. świadczy usługi dla wszystkich podmiotów gospodarczych. Wysypisko posiada: dwie kwatery na wyselekcjonowane odpady organiczne oraz kwaterę balastu, budynek socjalno-biurowy, garażowy, boksy na surowce wtórne, odpady niebezpieczne, staw stabilizujący (zbiornik na odcieki), cały system pomp i rur, myjnię samochodów, samochód do zbiórki selektywnej, samochód bezpylny (do zbierania odpadów komunalnych) i sortownię do odpadów ze zbiórki selektywnej (otwarta w marcu 2008 r.) Całość terenu jest ogrodzona (aby śmieci nie wywiewały) oraz dozorowana całodobowo.

2.9.7. Zaopatrzenie w energię elektryczną

Gmina Aleksandrów Kujawski jest w całości zelektryfikowana. Energia elektryczna dla Gminy Wiejskiej Aleksandrów Kujawski jest dostarczana poprzez Koncern Energetyczny ENERGA S.A., Oddział Zakład Energetyczny Toruń, Rejon Energetyczny Radziejów.

Przez obszar gminy przebiegają linie elektroenergetyczne wysokiego napięcia, które są liniami tranzytowymi i należą do uwarunkowań krajowych:

- linia 110 kV z GPZ Ciechocinek – GPZ Toruń
- linia 110 kV z GPZ Ciechocinek - GPZ Zakłady Anwil
- linia 110 kV z GPZ Ciechocinek – GPZ Gniewkowo

Gmina pokryta jest siecią głównych ciągów linii zasilających średniego napięcia 15 kV wraz ze stacjami transformatorowymi 15/04 kV. Moc ich jest już całkowicie -wykorzystana, więc każde zwiększenie zapotrzebowania na energię pociąga za sobą potrzebę budowy nowej sieci, a często i stacji 15/0,4kV.

2.9.8. Telekomunikacja

Przez obszar gminy przebiegają podziemne światłowodowe linie telekomunikacyjne międzymiastowe wzdłuż następujących dróg:

- wzdłuż drogi nr 1 Cieszyn – Gdańsk
- wzdłuż drogi nr 25 28C, a następnie wzdłuż Nr 266 (aż do nr 1) oraz wzdłuż linii kolejowej relacji Kutno-Toruń (światłowody).

2.9.9. Rurociągi

Tranzytem ze wschodu na zachód przez część południową obszaru gminy, przebiega rurociąg ropy naftowej „PERN” (Płock – Bydgoszcz ϕ 350).

Wzdłuż rurociągu wyodrębniona jest strefa ograniczonego użytkowania w której nie należy lokalizować budownictwa mieszkaniowego, a inne obiekty po uzgodnieniach z gestorem sieci. Szerokość powyższej strefy wynika z Rozporządzenia M.P. i H z 30 sierpnia 1996 r. w sprawie „warunków technicznych jakim powinni odpowiadać bazy i stacje paliw płynnych, rurociągi dalekosiężne do transportu ropy naftowej i ich usytuowanie” (po 100,0 m w każdą stronę licząc od płaszcza rurociągu).

2.10. Zagospodarowanie przestrzenne

Gmina Aleksandrów Kujawski posiada 4 uchwalone i obowiązujące, a przygotowane na podstawie „Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego dla gminy Aleksandrów Kujawski” miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego dla miejscowości: Nowy Ciechocinek i Wygoda; Rudunki, Służewo- Pole oraz Odolion.

W przygotowaniu są kolejne projekty planów miejscowych : Łazieniec oraz Zgoda. Trwają także ostatnie procedury związane z wejściem w życie kolejnych planów dla miejscowości: Stawki, Konradowo.

Obowiązujące miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego naszej gminy pozwalają na skuteczne rozwiązywanie problemów natury komunikacyjnej (wyznaczanie nowych dróg, czy korekta już istniejących), nowoczesne rozwiązania w zakresie gospodarki wszelkimi mediami (np. woda, energia elektryczna), a przede wszystkim pozwalają mieszkańcom gminy na uczestniczenie w kształtowaniu ładu przestrzennego danych miejscowości przy jednoczesnym zachowaniu ich prawa do zabudowy bez naruszania praw własności. Pozwalają także na określenie i wyznaczenie terenów przeznaczonych dla realizowania większych przedsięwzięć, których realizacja możliwa jest jedynie w myśl obowiązujących miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego.

2.11. Analiza SWOT

Analiza została sporządzona na podstawie ustaleń dokonanych w trakcie inauguracyjnego spotkania zespołu planistycznego zajmującego się opracowaniem Strategii rozwoju Gminy Aleksandrów Kujawski oraz przy uwzględnieniu uwag przedstawionych przez następujące środowiska lokalne:

- Rada Sołecka w Otłoczynie,
- Towarzystwo Przyjaciół Niziny Ciechocińskiej w Otłoczynie,
- Warsztat Terapii Zajęciowej „Karczemka” w Otłoczynie.

Silne strony

12. Strategiczne położenie – przy węźle autostradowym Odolion, głównych trasach kolejowych i drogowych oraz w sąsiedztwie Torunia i Ciechocinka
13. Dogodny układ komunikacyjny – szczególnie do miejscowości Niziny Ciechocińskiej
14. Aktywność osób podejmujących działalność gospodarczą – samozatrudnienia
15. Aktywni pracodawcy (przedsiębiorcy)
16. Bogata historia, walory turystyczne i przyrodnicze
17. Dobra infrastruktura komunikacyjna
18. Wysoki stopień telefonizacji
19. Zwodociagowanie
20. Współpraca między instytucjami działającymi na terenie Gminy
21. Potencjał ludzki
22. Posiadanie terenów inwestycyjnych, budowlanych
23. Czyste powietrze
24. Dobra baza oświatowa
25. Bliskość lotniska w Bydgoszczy
Bliskość dużych ośrodków miejskich
26. Nizina Ciechocińska: znajdujące się w niej uzdrowiska – walory turystyczne, Szlak Bursztynowy, trasy rowerowe i turystyczne
27. Inicjatywy lokalne
28. Obszar wykopalisk archeologicznych – Goszczewo, Przybranowo, Przybranówek, Podgaj, Opoki, Grabie, Wilkostowo, Otłoczynek, Otłoczyn, Wołuszewo.
29. Walory krajobrazowe niecki rzeki Wisły i Tażyny oraz obszarów leśnych
30. Warsztat Terapii Zajęciowej i Świetlica Terapeutyczna w Otłoczynie
31. Gminne Centrum Informacji (Klub komputerowy) i sala dziedzictwa kulturowego w Otłoczynie prowadzone przez Towarzystwo przyjaciół Niziny Ciechocińskiej
32. Dowóz dzieci do szkół
33. Imprezy integracyjne z osobami niepełnosprawnymi
34. Ułatwienia administracyjne w Urzędzie Gminy
35. Aktualne wiadomości na tablicach informacyjnych

Słabe strony

1. Problemy z osobami bezrobotnymi – kobiety, długotrwale bezrobotni
2. Nie dość dobra promocja Gminy
3. Jakość nawierzchni drogowych
4. Zagrożenia bezpieczeństwa publicznego
5. Problem uzależnień od alkoholu
6. Brak izby wytrzeźwień, ośrodków terapii uzależnień
7. Zbyt duża zależność budżetu Gminy od pozyskiwania środków unijnych
8. Rozdrobnienie gospodarstw
9. Brak planu zagospodarowania przestrzennego
10. Brak rozwiniętej infrastruktury w zakresie kanalizacji, dróg
11. Brak popularyzacji walorów turystycznych regionu
12. Brak rekreacyjnych zbiorników wodnych
13. Brak dobrego oznakowania miejscowości
14. Coraz mniejsza wartość nabywca pieniądza – pogłębiające się ubożenie części społeczności
15. Niedostatecznie rozwinięta działalność kulturalna
16. Zaniedbanie rzeki Tażyny
17. Brak szerokopasmowego Internetu dla większości miejscowości Gminy
18. Zbyt mała ilość koszy do segregacji odpadów
19. Mała skuteczność pomocy osobom zagrożonym wykluczeniem społecznym
20. Słaba komunikacja publiczna
21. Brak przedszkoli
22. Brak opieki stomatologicznej i lekarskiej w szkołach wiejskich
23. Kolejki do lekarzy specjalistów
24. Brak ścieżek rowerowych
25. Niedostateczne zagospodarowanie wolnego czasu dzieci i młodzieży

Szanse

3. Spadające bezrobocie – wzrost dochodów
4. Możliwość przyciągnięcia inwestorów na posiadane tereny
5. Wykorzystanie lokalnego potencjału ludzkiego
6. Dostęp do środków unijnych
7. Kontakt władz lokalnych ze społecznością
8. Budowa autostrady
9. Plany zagospodarowania strefy rozwoju gospodarczego
10. Powroty migracyjne
11. Przyciąganie nowych mieszkańców – odralnianie terenów
12. Rozwój agroturystyki i innych form turystyki
13. Polityka oddolna państwa
14. Wspieranie proturystycznych inicjatyw organizacji lokalnych i mieszkańców
15. Wspieranie organizacji pozarządowych
16. Pomoc przy tworzeniu przedszkoli
17. Budowa społeczeństwa obywatelskiego w celu wzmacniania tożsamości lokalnej oraz inspirowania oddolnych inicjatyw mieszkańców
18. Pozyskiwanie naturalnych źródeł energii
19. Ułatwienia dla przedsiębiorców

Zagrożenia

1. Zagrożenie przestępczością (szczególnie wykroczenia drogowe)
2. Patologie alkoholowe
3. Nierównomierny rozwój
4. Nierównomierna aktywność obywatelska
5. Zbyt niskie kwalifikacje pracowników wobec oczekiwań pracodawców
6. Emigracja zarobkowa
7. Zmienność polityki gospodarczej w kraju
8. Brak środków finansowych
9. Degradacja środowiska
10. Środowiskowy i polityczny podział społeczeństwa
11. Rozwarstwienie ekonomiczne społeczeństwa
12. Brak nadzoru konserwatorskiego nad licznymi budynkami z XIX i początków XX wieku
13. Brak korzystnych finansowo ofert pracy (w tym dla osób niepełnosprawnych)
14. Mały nadzór i kontrola porządku publicznego

3 Analiza rozwojowa gminy

3.1. Misja, cele i kierunki rozwoju

Misja gminy:

Gmina Aleksandrów Kujawski dąży do podnoszenia jakości życia mieszkańców poprzez zrównoważony rozwój społeczny i ekonomiczny przy odpowiednim wykorzystaniu walorów przyrodniczych

Cele operacyjne rozwoju gminy:

1. Korzystanie z zasobów gminy, w tym przyrodniczych, dbając jednocześnie o ich ochronę.
2. Opieranie się na aktywności i przedsiębiorczości swoich mieszkańców.
3. Dbłość o mieszkańców gminy przejawiająca się w stworzeniu odpowiednich warunków życia.
4. Wspieranie przemian dokonujących się w rolnictwie.

Cele szczegółowe:

W oparciu o diagnozę i analizę SWOT zdefiniowano podstawowe obszary aktywności gminy. Obszary strategiczne z punktu widzenia rozwoju gminy Aleksandrów Kujawski:

Obszar I - Rozwój gospodarczy

Obszar II - Mieszkańcy

Obszar III - Ochrona i kształtowanie środowiska naturalnego i kulturowego

Obszar IV - Informatyzacja oraz promocja gminy

W ramach każdego z nich zdefiniowano następujące cele strategiczne:

- cel w ramach obszaru I - stworzenie na terenie gminy korzystnych warunków do rozwoju przedsiębiorczości, sprzyjającej tworzeniu nowych miejsc pracy oraz wspieranie procesów restrukturyzacji rolnictwa
- cel w ramach obszaru II - zapewnienie wysokiego standardu życia mieszkańców gminy
- cel w ramach obszaru III - zachowanie walorów środowiska naturalnego i kulturowego
- cel w ramach obszaru IV - rozwój społeczeństwa informacyjnego oraz wzrost aktywności gminy w pozyskiwaniu zewnętrznych źródeł finansowania

3.1.1 Cel strategiczny I

Cel strategiczny w ramach obszaru Rozwój gospodarczy:

Stworzenie na terenie gminy korzystnych warunków do rozwoju przedsiębiorczości sprzyjającej powstawaniu nowych miejsc pracy oraz wspieranie procesów restrukturyzacji rolnictwa.

Mała aktywność społeczno - gospodarcza oraz problemy wynikające z zapóźnień w rolnictwie to obecnie najistotniejszy problem gospodarczy, jak również społeczny gminy.

Wynika on bezpośrednio z wysokiego poziomu bezrobocia oraz postępującego zjawiska ubożenia ludności. Bezrobocie jest pochodną negatywnych zjawisk koncentrujących się w sektorze rolnictwa oraz w sferze szeroko rozumianej przedsiębiorczości.

Bezrobocie występujące w sektorze rolnictwa ma głównie charakter ukryty i praktycznie jest niemożliwe do oszacowania. Biorąc jednak pod uwagę liczbę osób pozbawionych jakiegokolwiek formy zabezpieczenia socjalnego można wnioskować, że jego skala jest znacząca. Zjawisko bezrobocia powszechne jest przede wszystkim wśród ludzi młodych, wchodzących na rynek pracy. Rozpoczynanie życia zawodowego od pobierania zasiłku może wywołać negatywne i głębokie skutki w sferze społecznej, czego przykładem jest emigracja ludzi w celu znalezienia pracy do większych ośrodków miejskich, a nawet za granicę. Stąd też konieczne jest zwrócenie szczególnej uwagi na pobudzenie aktywności społeczno- gospodarczej w tej grupie ludności.

Obecnie, w dobie znaczącej roli samorządów lokalnych, wzrasta konkurencja pomiędzy poszczególnymi gminami. Jednym z jej przejawów jest walka o inwestorów. Gminy konkurują ze sobą w stwarzaniu dogodnych warunków dla lokowania i rozwijania działalności gospodarczej na swoim terenie. Działania te przyjmują charakter interwencji samorządu w lokalny rynek, którego celem jest utrzymanie istniejących i nowo powstających przedsiębiorstw oraz wspomaganie przemian w rolnictwie. Należy pamiętać, że od liczby i potencjału firm zależy liczba miejsc pracy, a od liczby mieszkańców gminy zależy wysokość wpływów do budżetu gminy.

Władze gminy podejmują działania w zakresie rozwoju przedsiębiorczości oraz inicjowania przemian w rolnictwie. Plany zagospodarowania przestrzennego odgrywają kluczową rolę w przypadku lokalizowania wszelkich inwestycji na terenie gminy bez względu na ich charakter (budownictwo jednorodzinne, komunalne czy też infrastruktura itp.). Największe znaczenie plany te mają w przypadku lokalizowania inwestycji o charakterze przemysłowo - gospodarczym, dlatego ich posiadanie jest tak istotnym elementem.

3.1.2 Cel strategiczny II

Cel strategiczny w ramach obszaru Mieszkańcy:

Zapewnienie wysokiego standardu życia mieszkańcom gminy

Zapewnienie odpowiedniego poziomu życia mieszkańców to kluczowe zadanie władz gminy. Na wysoki standard życia w gminie składają się m.in.: wyposażenie w odpowiednią infrastrukturę techniczną, dostępność komunikacyjną, dostępność wykwalifikowanych placówek szkolnych wraz z oddziałami przedszkolnymi oraz czynniki podnoszące jakość sfery społecznej, jak chociażby aktywna polityka rynku pracy czy pobudzanie przedsiębiorczości mieszkańców.

Cel strategiczny zostanie zrealizowany poprzez działania w wyżej wymienionym zakresie. Kluczowym celem jest zaś stworzenie na terenie gminy sprawnego systemu kanalizacji sanitarnej oraz efektywnego systemu gospodarki odpadami. Rozbudowa infrastruktury technicznej przyczyni się jednocześnie do ochrony środowiska naturalnego.

Stąd też w powyższym zakresie cel strategiczny „Podniesienie jakości życia mieszkańców gminy” jest komplementarny do celu strategicznego „Ochrona i kształtowanie środowiska naturalnego i kulturowego” niniejszej Strategii.

Na wzrost standardu życia w gminie pozytywny wpływ będzie miała także poprawa stanu infrastruktury dróg gminnych. Usprawni to proces poruszania się w obszarze gminy oraz umożliwi dostęp do transportu zbiorowego wielu gminnym miejscowościom, które z uwagi na zły, bądź nieodpowiedni stan techniczny dróg są pozbawione tego dostępu.

Dla podniesienia poziomu wykształcenia mieszkańców planuje się przeprowadzanie dodatkowych kursów i szkoleń dla kadry nauczycielskiej, zorganizowanie większej ilości zajęć dodatkowych dla uczniów placówek szkolnych oraz utworzenie kolejnych oddziałów przedszkolnych. Realizacja tego celu przyczyni się do spełnienia potrzeb mieszkańców, którzy zgłaszają braki w dostępie do edukacji dla ich dzieci oraz braki na poziomie kształcenia i wychowania przedszkolnego.

Podniesienie standardu życia w gminie to także aktywność społeczna ludności oraz ich własna inicjatywa w tym zakresie. Dlatego też proponuje się aktywne działania władz gminy na rzecz pobudzania przedsiębiorczości oraz przeciwdziałanie i ograniczanie bezrobocia.

Wszelkie działania podejmowane przez społeczność lokalną winny być wspierane zarówno w płaszczyźnie finansowej, jak i organizacyjnej. Odpowiedni poziom życia mieszkańców, a jednocześnie bogata oferta w tym zakresie, wpływają na atrakcyjność gminy, jako miejsca do mieszkania, a także zapobiegają wyjazdom młodych ludzi z terenu gminy.

3.1.3 Cel strategiczny III

Cel strategiczny w ramach obszaru **Ochrona i Kształtowanie Środowiska Naturalnego i Kulturowego**:

Zachowanie walorów środowiska naturalnego i kulturowego

Przyroda i krajobraz stanowią naturalne bogactwo gminy. Przy czym rozwój gospodarczy czy rolnictwo nie mogą naruszać tych walorów. Planowane działania muszą pozostawać w zgodzie z zasadami zrównoważonego rozwoju i w jak najmniejszym stopniu ingerować w środowisko naturalne. W obecnych czasach ochrona środowiska łączy się z doskonaleniem infrastruktury technicznej, transportowej i informatycznej. Dzięki realizacji inwestycji proekologicznych można w znaczny sposób wpłynąć na poprawę czystości wód, gleb itp.

Dbłość o zasoby wodne, grunty, powietrze, lasy i czystość otoczenia świadczy o dojrzałości mieszkańców oraz o trosce o pozostawienie przyszłemu pokoleniu dziedzictwa zasobów przyrodniczych gminy w dobrym stanie.

W Gminie Aleksandrów Kujawski na skutek braku wielkiego przemysłu przyroda zachowała się w stosunkowo niezmienionym, naturalnym stanie.

Promocja możliwości związanych z podjęciem produkcji ekologicznej żywności na bazie „czystych” zasobów przyrodniczych gminy z jednej strony pozwala uzmysłowić mieszkańcom sukcesy gminy związane z ochroną przyrody oraz wkład pracy potrzebny do ich osiągnięcia, co pozwala jednocześnie zintegrować społeczność w gminie. Z drugiej zaś strony stanowi ważne narzędzie w przyciąganiu kolejnych inwestorów związanych z przetwórstwem rolno - spożywczym na terenie gminy.

Gmina powinna zadbać o rozwój turystyki, której źródła należy poszukiwać w ochronie przyrody i krajobrazu. Dla wielu przedsiębiorców usługi turystyczne mogą stanowić alternatywną działalność gospodarczą i uzupełnienie podstawowego profilu działalności.

Turystyka może odgrywać bardzo istotną rolę w kształtowaniu proekologicznych struktur gospodarczych w gminie. W porównaniu z przemysłem turystyka jest mniej kapitałochłonna, a inwestycje turystyczne szybciej przynoszą efekty ekonomiczne zwłaszcza w postaci wzrostu zatrudnienia. Atrakcję turystyczną stanowią zabytki architektury, posiadające swoje własne, charakterystyczne oblicze. Gmina może przyciągać turystów zainteresowanych historią powiatu aleksandrowskiego i historią gminy. Pejzaże gminne to także zabytkowe kościoły, których niezaprzeczalny urok tkwi w harmonijnym wpisaniu się w otaczający krajobraz.

Można spodziewać się, że w przyszłości na terenie gminy jeszcze bardziej rozwinie się agroturystyka. Jej dalszy rozwój sprzyjałby lepszemu wykorzystaniu zasobów i zwiększał możliwości zatrudnienia. Podobne trendy występują także w przypadku możliwości rozwoju rekreacji.

Jako działania komplementarne wskazano także „miękkie” przedsięwzięcia w postaci podnoszenia świadomości ekologicznej mieszkańców. Działalność człowieka, również ta związana z codziennymi czynnościami, wpływa na środowisko. Nawet w przypadku zapewnienia odpowiedniej infrastruktury technicznej służącej ochronie środowiska – bez odpowiedniego nastawienia mieszkańców przyroda nadal będzie narażona na szereg zagrożeń.

3.1.4 Cel strategiczny IV

Cel strategiczny w ramach obszaru: **Informatyzacja oraz promocja gminy:**

Rozwój społeczeństwa informacyjnego oraz wzrost aktywności gminy w pozyskiwaniu zewnętrznych źródeł finansowania

Ważnym czynnikiem oddziałującym na jakość życia w gminie jest sprawność funkcjonowania administracji publicznej, przejawiająca się głównie w prawidłowym funkcjonowaniu Urzędu Gminy i jednostek mu podległych. Konieczne jest więc stałe podnoszenie jakości usług publicznych oraz sprawności struktur instytucjonalnych.

Najskuteczniejszą drogą prowadzącą do realizacji tych zadań jest ciągle podnoszenie kwalifikacji kadry zarządzającej oraz kadry urzędniczej w gminie. W ramach działania przewiduje się udział w szkoleniach z zakresu tematyki związanej z działaniami urzędu gminy, szkolenia specjalistyczne z zakresu zarządzania, działań promocyjnych, przygotowywania wniosków w ramach programów pomocowych itp. Dodatkowo, aby obsługa obywateli była sprawnie realizowana przez Urząd Gminy, konieczne jest wykorzystanie nowoczesnych metod w zakresie przekazywania informacji. W związku z tym przewiduje się podjęcie działań polegających na wsparciu rozwoju zaplecza informatycznego (komputery, akcesoria, oprogramowanie), jak również o charakterze szkoleniowym dla pracowników Urzędu. Informatyzacja obejmie w szczególności: stopniowe wprowadzenie elektronicznego obiegu dokumentów, tworzenie i upublicznianie przez sieć kompleksowych baz danych oraz opracowań dotyczących gminy.

Jako jedno z głównych działań wyznacza się także stworzenie z gminnej strony internetowej - efektywnego narzędzia komunikacji. Stopień informatyzacji gminy jest stosunkowo dobry. Wyposażenie placówek działających na terenie gminy jak szkoły, biblioteki i urząd gminy daje możliwość wymiany informacji między jednostkami.

Finansowanie rozwoju gminy stanowi kluczową kwestię w zakresie wdrażania Strategii. Zakłada się, że oprócz środków własnych budżetu gminy, ciężar finansowania projektów rozwojowych zostanie przesunięty na rzecz programów pomocowych. Kluczową kwestią będą programy Unii Europejskiej dostępne dla jednostek samorządu terytorialnego w okresie programowania 2007r. - 2013r.

Zgodnie z projektem Narodowej Strategii Spójności obejmującej ten okres, przewidziano znacznie większe możliwości wsparcia gmin w zakresie przedsięwzięć ukierunkowanych na rozwój lokalny i regionalny. W związku z powyższym już w chwili obecnej konieczne jest opracowanie projektów, które będą gotowe do realizacji po roku 2008.

Metody szerokiej konsultacji społecznej działań podejmowanych przez władze gminne, czy też sposób i zakres informacji społeczności lokalnej o możliwościach korzystania z różnych środków pomocowych (zarówno w ramach źródeł krajowych, jak i zagranicznych), to elementy, które powinny być wspierane przez gminę w celu pobudzenia aktywności mieszkańców. Dzięki rozwijaniu współpracy pomiędzy dobrze funkcjonującą administracją gminną, a lokalną społecznością możliwa będzie skuteczna i efektywna realizacja przyjętej Strategii.

3.2 Wdrażanie

Dla skutecznej implementacji Strategii Rozwoju Gminy Aleksandrów Kujawski konieczne jest określenie systemu jej wdrażania. Punktem wyjścia jest tu jasno określony zbiór działań i zadań, wynikających z potrzeb gminy. System wdrażania Strategii zostanie oparty na istniejącej strukturze instytucjonalnej gminy (Wójt, Zastępca Wójta, Rada Gminy). W proces będą zaangażowani pracownicy Urzędu Gminy w Aleksandrowie Kujawskim, jednostki podległe gminie oraz partnerzy społeczno - gospodarczy. Władze gminy ponoszą odpowiedzialność za wdrażanie przedsięwzięć wynikających ze Strategii. W przypadku realizacji poszczególnych zadań odpowiedzialność spoczywa na pracownikach Urzędu lub jednostkach podległych gminie.

Najtrudniejszym a zarazem najważniejszym zadaniem będzie poszukiwanie środków finansowych, umożliwiających zrealizowanie Strategii. Od nich zależeć bowiem będzie skuteczna jej realizacja.

Władze gminy powinny dokonywać okresowej oceny realizacji celów zawartych w Strategii i w przypadku potrzeby wprowadzanie korekt. Część działań związanych z wdrażaniem Strategii może być również zlecona zewnętrznym podmiotom lub specjalistom (ekspertom, projektantom, szkoleniowcom, konsultantom).

3.3 Harmonogram działań

Stworzenie harmonogramu działań polega na umieszczeniu planowanych do zrealizowania celów cząstkowych (priorytetów) i konkretnych działań (celów operacyjnych) w formie tabelarycznej – w taki sposób, by uporządkować je w konkretnym horyzoncie czasowym. Harmonogram działań stanowi ich wykaz i zawiera:

- krótki (hasłowy) opis zadania,
- horyzont czasowy dla realizacji danego zadania,
- określenie (przybliżone) wysokości niezbędnych środków finansowych na realizację zadania,
- określenie źródeł pochodzenia środków finansowych,
- określenie jednostki organizacyjnej odpowiedzialnej za realizację zadania..

Tabela Harmonogramu działań

Priorytet/ Zadanie	Rok początkowy	Rok zakończenia	Niezbędne środki (PLN)	Źródło pochodzenia środków finansowych	Jednostka odpowiedzialna

Informacje zawarte w Strategii Rozwoju Gminy zidentyfikowane są na podstawie Koncepcji Rozwoju Gminy Aleksandrów Kujawski podpisanej przez Wójta Gminy oraz na podstawie uwag i uzupełnień zgłaszanych przez uczestników warsztatów planistycznych.

Harmonogram działań w poszczególnych priorytetach dla Strategii Rozwoju Gminy Aleksandrów Kujawski

Priorytet/Zadanie	Rok początkowy	Rok zakończenia	Niezbędne środki (PLN)	Źródło pochodzenia środków finansowych	Jednostka odpowiedzialna
1. Wsparcie przedsiębiorczości za pomocą tworzenia dogodnych warunków prowadzenia działalności					
kompleksowe przygotowanie terenów inwestycyjnych – Sirefa Rozwoju Gospodarczego w miejscowości Osno	2008	2010	7.500.000	Urząd Gminy, RPO	Urząd Gminy ALCGAWA
poprawa dostępności komunikacyjnej do terenów inwestycyjnych leżących na terenie Sirefy Rozwoju Gospodarczego	2009	2011	4.000.000	Urząd Gminy/RPO	Urząd Gminy ALCGAWA
działania promocyjne (w tym za pośrednictwem Centrum Obsługi Inwestora przy Urzędzie Marszałkowskim w Toruniu) w celu przyciągnięcia inwestycji przemysłowych (przemysł nie wytwarzający zanieczyszczeń – z uwagi na bliskość Cielochinka)	2009	2010	150.000	Urząd Gminy Przedsiębiorcy	Urząd Gminy
ulawienia inwestycyjne w pozostałych częściach Gminy (preferencyjne ceny gruntów, ulawienia podatkowe)	2008	2015	500.000	Urząd Gminy	Urząd Gminy
konieczność usprawnienia obsługi przedsiębiorców i potencjalnych inwestorów w UG – poprzez ustanowienie stanowiska zajmującego się kompleksowo tego typu sprawami (zintegrowana i kompleksowa obsługa); stałe monitorowanie zmian prawnych (testy ze znajomości przepisów dla urzędników); opracowanie broszury/biuletynu zawierającego niezbędne dla przedsiębiorców dane teleadresowe (m.in. innych instytucji otoczenia biznesu) – tzw. „niezbędnik inwestora”	2008	2015	50.000	Urząd Gminy	Urząd Gminy
wprowadzenie systemu zarządzania jakością (ISO) w Urzędzie Gminy, który jest lokalną instytucją otoczenia biznesu – w tym wprowadzenie pisemnych, przejrzystych procedur funkcjonowania komórek bezpośrednio związanych z obsługą przedsiębiorców; bardzo ważne jest też szkolenie pracowników Urzędu Gminy dla utrzymania wysokich standardów obsługi	2009	2009	20.000	Urząd Gminy	Urząd Gminy
poprawa działań informacyjnych w sferze lokalnej np. poprzez uruchomienie internetowego newslettera o bieżących wydarzeniach na terenie Gminy – w tym propozycje inwestycyjne; niezbędne do tego jest opracowanie bazy danych z adresami e-mail przedsiębiorców	2009	2015	10.000/rok	Urząd Gminy	Urząd Gminy
tablice informujące o dostępnych terenach inwestycyjnych na drogach wjazdowych do Gminy	2009	2009	25.000	Urząd Gminy	Urząd Gminy
wprowadzenie przejrzystych zasad stosowania tzw. „wakacji podatkowych”	2008	2015	500.000	Urząd Gminy	Urząd Gminy
2. Poprawa infrastruktury technicznej Gminy Zadania dotyczą głównie inwestycji drogowych (wymienione odcinki)					
ul. Spokojna w Słuzewie	2008	2008	70.000	Urząd Gminy	UG/ALGAWA
ul. Piaskowa w Odolionie	2008	2009	200.000	Urząd Gminy	UG/ALGAWA
Przybranowo – Huby	2008	2009	1.500.000	Urząd Gminy, FOGR	UG/ALGAWA
ul. Krokusowa w Różanie-Parcele	2009	2009	1.000.000	Urząd Gminy, RPO	UG/ALGAWA
Goszczewo	2008	2008	200.000	Urząd Gminy	UG/ALGAWA
Nowy Cielochonek – Wygoda	2009	2010	2.000.000	Urząd Gminy, RPO	UG/ALGAWA
chodnik w Ostrowie	2008	2008	600.000	Urząd Gminy, RPO	UG/ALGAWA
Sławki – Konradowo	2008	2010	2.500.000	Urząd Gminy, RPO	UG/ALGAWA
ul. Kochanowskiego	2009	2011	80.000	Wspólnie z miastem Aleksandrów Kuj.	UG/ALGAWA Urząd Gminy

Priorytet/Zadanie	Rok początkowy	Rok zakończenia	Niezbędne środki (PLN)	Źródło pochodzenia środków finansowych	Jednostka odpowiedzialna
ul. Hallera w Łazieciu	2008	2008	300.000	Urząd Gminy	UG/ALGAWA
Nowy Ciecchocinek – Kuczek	2009	2009	1.000.000	Urząd Gminy, RPO	UG/ALGAWA
Wólka – Podgaj Górny	2009	2010	2.200.000	Urząd Gminy, RPO	UG/ALGAWA
Opoczki – Grabie (modernizacja)	2009	2009	1.000.000	Urząd Gminy, RPO	UG/ALGAWA
Otoczyn	2008	2008	1.000.000	Urząd Gminy, RPO	UG/ALGAWA
Woluszczo – do ul. Sportowej	2009	2010	1.000.000	Urząd Gminy, RPO	UG/ALGAWA
Wygoda – droga nr 1	2009	2009	600.000	Urząd Gminy, RPO	UG/ALGAWA
ul. Brzeska w Sławowie	2009	2009	2.500.000	Urząd Gminy, RPO	UG/ALGAWA
ul. Piaskowa, Graniczna i Kręta w Sławkach	2010	2011	1.500.000	Urząd Gminy, RPO	UG/ALGAWA
Ostrowas – Młynek	2010	2010	1.200.000	Urząd Gminy, RPO	UG/ALGAWA
Białe Błota – droga nr 1	2010	2012	3.000.000	Urząd Gminy, RPO	UG/ALGAWA
Woluszczo – Wygoda	2010	2011	1.500.000	Urząd Gminy, RPO	UG/ALGAWA
Wilkościno – Zduny	2011	2011	2.000.000	Urząd Gminy, RPO	UG/ALGAWA
Przybranówek – Wilkościno	2011	2012	2.500.000	Urząd Gminy, RPO	UG/ALGAWA
Słonkowo – Brzeźno	2012	2012	1.500.000	Urząd Gminy, RPO	UG/ALGAWA
Sławczo – Chrysty	2012	2012	1.500.000	Urząd Gminy, RPO	UG/ALGAWA
Rozno-Parcelle – od ul. Akcyjowej w kierunku wsi	2012	2013	1.000.000	Urząd Gminy, RPO	UG/ALGAWA
Początkowo – Zazdromin	2013	2013	1.000.000	Urząd Gminy, RPO	UG/ALGAWA
Słonkowo – Plebania	2012	2013	2.000.000	Urząd Gminy, RPO	UG/ALGAWA
Aleksandrów Kujawski (ul. Wyspiańskiego) – Otoczyn	2012	2013	1.500.000	Urząd Gminy, RPO, miasto Aleksandrów	UG/ALGAWA
uregulowanie spraw własnościowych na terenie Gminy	2008	2015	20.000/rok	Urząd Gminy	Urząd Gminy
projekt Organizacja Ruchu Drogowego	2008	2010	60.000	Urząd Gminy	Urząd Gminy
Wspólna realizacja z miastem Aleksandrów Kujawski budowy i modernizacji dróg znajdujących się na granicy samorządów	2008	2015	2.000.000	Urząd Gminy	Urząd Gminy
prace nad planami zagospodarowania przestrzennego kolejnych miejscowości na terenie Gminy	2008	2015	100.000/rok	Urząd Gminy	Urząd Gminy
2. Ochrona środowiska					
kanalizacja miejscowości Sławki, Odolion, Łazieniec, Ośno, Rudunki, Konradowo, Zgoda, Przybranowo, Rozno-Parcelle, Wólka	2008	2012	40.000.000	Gminny Fund. Ochrony Środowiska, Po iś, Fund. Spójności	UG/ALGAWA
kanalizacja miejscowości Opoki, Grabie, Opoczki	2010	2013	8.000.000	Urząd Gminy, RPO	UG/ALGAWA
kanalizacja miejscowości Nowy Ciecchocinek, Słonk Dolny, Woluszczo, Otoczyn, Białe Błota	2010	2012	10.000.000	Gminny Fund. Ochrony Środowiska, Po iś, Fund. Spójności	Urząd Gminy

Priorytet/Zadanie	Rok początkowy	Rok zakończenia	Niezbędne środki (PLN)	Źródło pochodzenia środków finansowych	Jednostka odpowiedzialna
budowa przydomowych oczyszczalni ścieków na terenach nie objętych kanalizacją zbiorczą (tam gdzie z powodów ekonomicznych budowa kolektora jest niezasadna)	2008	2010	4.100.000	PROW, Gminny Fund. Ochrony Środowiska	Urząd Gminy
budowa studni głębinowych	2009	2013	1.000.000	Urząd Gminy, RPO	UG/ALGAWA
modernizacja ujęć wody	2008	2013	2.500.000	Urząd Gminy, RPO	UG/ALGAWA
budowa odcinków sieci wodociągowej	2008	2015	500.000/rok	Urząd Gminy, PROW	Urząd Gminy
pozyskiwanie energii ze źródeł odnawialnych	2008	2015	100.000/rok	UG, RPO, PROW	UG/ALGAWA
spawowanie nadzoru nad gospodarstwami odpadami	2008	2015	50.000/rok	UG, RPO, PROW	UG/ALGAWA
ksztalcenie świadomości ekologicznej (sortowanie odpadów, ścieki)	2008	2015	5.000	Urząd Gminy	UG/szkoły
usuwanie azbestu z terenu Gminy - opracowanie planu działania w tej kwestii	2008	2015	500.000/rok	Urząd Gminy	UG/ALGAWA
kontrola gospodarki ściekowej na terenie Gminy	2008	2015	2.000/rok	Urząd Gminy	UG/ALGAWA
promowanie proekologicznych form działalności gospodarczej np.: agroturystyki - zadanie wspólne z Priorytetem 4.	2008	2015	3.000/rok	Urząd Gminy	Urząd Gminy

2. Rozwój turystyki

budowa ścieżki rowerowej na odcinku Aleksandrów Kujawski - Ciechocinek, Aleksandrów Kujawski - Opoki	2008	2010	4.000.000	Urząd Gminy, RPO	Urząd Gminy
budowa ścieżki rowerowej (szlaku turystycznego) w ciągu tzw. „Szlaku Burszynowego” na odcinku Opoki - Olszowiec	2011	2013	2.000.000	Urząd Gminy, RPO	Urząd Gminy
rewitalizacja i ochrona dóbr kultury oraz innych miejsc atrakcyjnych turystycznie	2008	2015	1.000.000	Urząd Gminy, RPO, Ministerstwo Kultury	Urząd Gminy
„Służewo - Ostrowąs perełką Kujaw, zagospodarowanie jezior w miejscowościach Służewo i Ostrowąs”	2009	2013	2.000.000	Urząd Gminy, PROW	Urząd Gminy
oświetlenie parku w Służewie	2009	2013	70.000	Urząd Gminy, PROW	Urząd Gminy
oznakowanie szlaków turystycznych	2008	2013	100.000	Urząd Gminy, PROW	Urząd Gminy
opracowanie i wydanie folderów i broszur promujących atrakcje turystyczne Gminy	2008	2015	5.000/rok	Urząd Gminy	Urząd Gminy
zagospodarowanie terenów nad rzeką, Tazymą - w perspektywie stworzenie szlaku spływów kajakowych	2009	2013	150.000	Urząd Gminy, PROW	Urząd Gminy
modernizacja i wymiana wiat przystankowych jako punktów informacji turystycznej	2008	2015	10.000/rok	Urząd Gminy	Urząd Gminy
promocja Gminy za pomocą strony internetowej, mediów	2008	2015	1.000/rok	Urząd Gminy	Urząd Gminy
Wykorzystanie spuścizny kulturowej Gminy w jej promocji (herb, zabytki, rzeźby ludowe, wykopaliska, podziemia w Służewie, itp.)	2008	2015	30.000/rok	UG Fund. strukturalne	Urząd Gminy
Wykorzystanie kultu religijnego celem promocji Gminy np. sanktuarium w miejscowości Ostrowąs	2008	2015	30.000/rok	Urząd Gminy	Urząd Gminy
wykorzystanie walorów uzdrowiskowych Olszowiec/Niziny Ciechocińskiej	2009	2015	50.000/rok	UG Fund. strukturalne	Urząd Gminy
oznakowanie i turystyczne wykorzystanie stanowisk archeologicznych na terenie Gminy	2009	2013	1.000/rok	Urząd Gminy	Urząd Gminy
organizacja konkursów promocyjnych wewnątrz Gminy (obejścia, ogrody, twórczość artystyczna, festiwal kulinarny, zawody wędkarskie, itp.)	2008	2015	5.000/rok	Urząd Gminy	Urząd Gminy szkoły/IK

Priorytet/Zadanie	Rok początkowy	Rok zakończenia	Niezbędne środki (PLN)	Źródło pochodzenia środków finansowych	Jednostka odpowiedzialna
turystyczne wykorzystanie zbiorników wodnych	2009	2015	5.000/rok	Urząd Gminy	Urząd Gminy
promocja walorów turystycznych Gminy za pośrednictwem szkół i funkcjonujących w nich kół zainteresowań np. filmowych	2008	2015	5.000/rok	Urząd Gminy	Urząd Gminy
3. Rozwój społeczny poprzez kształtowanie korzystnych warunków edukacyjnych oraz organizację wolnego czasu mieszkańców Gminy					
organizacja Ośrodka Kultury i Sportu w Służewie (rozbudowa i modernizacja stadionu)	2009	2015	200.000	Urząd Gminy, PROW	Urząd Gminy
utworzenie nowoczesnych przedszkoli dla dzieci na terenie Gminy np. Stawki, Służewo i inne.	2008	2008	2.000.000	PO K1, FW	Urząd Gminy
rozbudowa i modernizacja szkół na terenie Gminy np. Opoki, Stawki i inne.	2008	2010	10.000.000	Urząd Gminy	Urząd Gminy
utworzenie nowoczesnych pracowni językowych w szkołach podstawowych i gimnazjach;	2008	2008	100.000	Urząd Gminy, PROW	Urząd Gminy
organizacja szkoleń językowych dla mieszkańców Gminy	2009	2012	1.500.000	UG, RPO, „Golik 2012”	Urząd Gminy
rozbudowa kompleksu rekreacyjno - sportowego w Stawkach	2009	2012	3.995.000	Urząd Gminy	Urząd Gminy
Budowa nowoczesnego biurowca – siedziby Urzędu Gminy	2009	2011	500.000	Urząd Gminy, PROW	Urząd Gminy
rozbudowa, modernizacja i wyposażenie świetlic wiejskich (w tym również adaptacja budynków gminnych do tych celów)	2009	2013	2.500.000	Urząd Gminy, PROW	Urząd Gminy
budowa deptaków i parkingów w miejscowościach o zwartej zabudowie	2009	2013	10.000	Urząd Gminy, PROW	Urząd Gminy
budowa lub modernizacja boisk sportowych na terenie Gminy	2008	2010	1.000.000	Urząd Gminy, PROW	Urząd Gminy
termomodernizacja szkół na terenie Gminy	2008	2008	2.000.000	WFOŚiGW	Urząd Gminy
tworzenie centrów spełniających funkcje kulturowe, edukacyjne, itp. – np. w Wołuszewie	2009	2015	1.000.000	PROW	Urząd Gminy
4. Rozwój infrastruktury ICT					
powiększenie wykorzystywanie sal internetowych w szkołach, świetlicach, kawiarenkach, itp.)	2009	2013	500.000	Urząd Gminy, RPO	UG/szkoły/ IK
informalizacja Urzędu Gminy – wprowadzenie możliwości korzystania z usług e-urzędu	2008	2009	50.000	Urząd Gminy	Urząd Gminy
stała modernizacja sprzętu komputerowego w jednostkach organizacyjnych Gminy	2008	2015	20.000	Jednostki organizacyjne gminy	Urząd Gminy
utworzenie i administrowanie nowoczesnymi kanałami komunikacji pomiędzy administracją gminną a mieszkańcami – kontakt przez Internet – np. za pomocą forów internetowych	2009	2015	30.000/rok	Urząd Gminy	Urząd Gminy
współpraca z sąsiednimi samorządami, aby wspólnie skorzystać z możliwości budowy lub rozbudowy infrastruktury bezprzewodowego dostępu do Internetu	2008	2015	1.000.000	Urząd Gminy	Urząd Gminy
nawiazanie współpracy z organizacjami pozarządowymi, JST w kraju i zagranicą, organizacja bezpłatnych szkoleń obsługi komputera i korzystania z Internetu dla mieszkańców wsi, rolników, bezrobotnych	2008	2015	5.000/rok	Urząd Gminy	Urząd Gminy

3.4. Monitoring

Monitorowanie jest procesem, który ma na celu analizowanie stanu zaawansowania Strategii i jej zgodności z postawionymi celami. Istotą monitorowania jest wyciąganie wniosków z tego, co zostało lub nie zostało zrobione. Monitoring jest więc niezbędnym warunkiem świadomego i w pełni kontrolowanego („mierzonego”) kreowania rozwoju gminy.

Znajomość stanu realizacji poszczególnych zadań zapisanych w Strategii Rozwoju Gminy, pozwala na wprowadzanie zmian w hierarchii priorytetów rozwoju. Z kolei znajomość aktualnej pozycji (roli i rangi) gminy na tle obszarów sąsiednich, umożliwia podejmowanie optymalnych działań w zakresie promocji oraz stosowanie właściwych instrumentów dla pozyskiwania inwestorów.

Monitoring realizowany będzie w zakresie wszystkich obszarów, celów operacyjnych oraz działań. Monitoring obejmował będzie w szczególności:

- analizę rzeczową zrealizowanych przedsięwzięć,
- analizę finansową zrealizowanych przedsięwzięć,
- przesłanki w zakresie aktualizacji zapisów Strategii,
- główne problemy napotkane podczas wdrażania Strategii,
- katalog przedsięwzięć planowanych do realizacji w roku następnym.

Jednym z narzędzi monitoringu będzie analiza wskaźnikowa. Jej podstawowym zadaniem jest wskazywanie na stopień realizacji określonych celów. Tak więc każdy wskaźnik powinien być obiektywnie sprawdzalny.

Wskaźniki sklasyfikowano według 4 głównych grup zgodnie z podziałem na obszary strategiczne, a następnie, w ramach obszarów każdemu celowi operacyjnemu przyporządkowano zestaw wskaźników. Wskaźniki muszą skupiać się na najważniejszych cechach stanowiąc podstawę monitoringu.

I OBSZAR STRATEGICZNY - ROZWÓJ GOSPODARCZY	
	WSKAŹNIK
Cel operacyjny I.1 Rozwój działalności gospodarczej opartej na zasobach lokalnych	- tereny przygotowane pod inwestycje (w ha) - liczba zarejestrowanych podmiotów gospodarczych - wpływy do budżetu gminy z podatku PIT oraz CIT
Cel operacyjny I.2 Nowoczesne rolnictwo oraz wielofunkcyjny rozwój obszarów wiejskich	- wielkość arealu gospodarstw rolnych (w ha) - liczba wyspecjalizowanych gospodarstw rolnych - liczba gospodarstw ekologicznych i agroturystycznych - liczba wniosków o dotację z funduszy złożonych przez rolników z terenu gminy
Cel operacyjny I.3 Prowadzenie gminnej polityki wspierania przedsiębiorczości oraz przeciwdziałanie bezrobociu	- liczba udzielonych porad - liczba pozytywnie rozpatrzonych wniosków w ramach programów pomocowych dla MSP - stopień bezrobocia - ilość podmiotów gospodarczych nowopowstających i zlikwidowanych
Cel operacyjny I.4 Uporządkowanie przestrzenne gminy	- uchwalone plany zagospodarowania przestrzennego - wyznaczone tereny pod budownictwo indywidualne oraz inwestycje - wytyczne dotyczące ład przestrzennego gminy - liczba hektarów przeznaczonych do zalesienia

II OBSZAR STRATEGICZNY - MIESZKAŃCY	
	WSKAŹNIK
Cel operacyjny II.1 Zapewnienie szerokiej oferty edukacyjnej, kulturalnej oraz rekreacyjno - sportowej	- zakupione pomoce dydaktyczne i oprogramowanie (szt.) - liczba dzieci objętych wychowaniem przedszkolnym - zmodernizowane obiekty kulturalne i sportowe - powstałe boiska wiejskie i przyszkolne - zrealizowane imprezy kulturalne, gminne i sportowe - liczba osób korzystających z bazy rekreacyjno – sportowej - długość tras i ścieżek rowerowych (km) - liczba dzieci i młodzieży uczestnicząca w zajęciach pozaszkolnych - liczba dzieci otrzymujących stypendia socjalne i stypendia dla dzieci szczególnie uzdolnionych
Cel operacyjny II.2 Pobudzenie aktywności społecznej	- liczba osób uczestniczących w spotkaniach/zebraniach wiejskich/ gminnych - liczba zrealizowanych inicjatyw lokalnych - frekwencja wyborcza - liczba nowopowstałych organizacji pozarządowych - liczba akcji informacyjnych podjęta przez Urząd Gminy

3.4. Monitoring

Monitorowanie jest procesem, który ma na celu analizowanie stanu zaawansowania Strategii i jej zgodności z postawionymi celami. Istotą monitorowania jest wyciąganie wniosków z tego, co zostało lub nie zostało zrobione. Monitoring jest więc niezbędnym warunkiem świadomego i w pełni kontrolowanego („mierzalnego”) kreowania rozwoju gminy.

Znajomość stanu realizacji poszczególnych zadań zapisanych w Strategii Rozwoju Gminy, pozwala na wprowadzanie zmian w hierarchii priorytetów rozwoju. Z kolei znajomość aktualnej pozycji (roli i rangi) gminy na tle obszarów sąsiednich, umożliwia podejmowanie optymalnych działań w zakresie promocji oraz stosowanie właściwych instrumentów dla pozyskiwania inwestorów.

Monitoring realizowany będzie w zakresie wszystkich obszarów, celów operacyjnych oraz działań. Monitoring obejmował będzie w szczególności:

- analizę rzeczową zrealizowanych przedsięwzięć,
- analizę finansową zrealizowanych przedsięwzięć,
- przesłanki w zakresie aktualizacji zapisów Strategii,
- główne problemy napotkane podczas wdrażania Strategii,
- katalog przedsięwzięć planowanych do realizacji w roku następnym.

Jednym z narzędzi monitoringu będzie analiza wskaźnikowa. Jej podstawowym zadaniem jest wskazywanie na stopień realizacji określonych celów. Tak więc każdy wskaźnik powinien być obiektywnie sprawdzalny.

Wskaźniki sklasyfikowano według 4 głównych grup zgodnie z podziałem na obszary strategiczne, a następnie, w ramach obszarów każdemu celowi operacyjnemu przyporządkowano zestaw wskaźników. Wskaźniki muszą skupiać się na najważniejszych cechach stanowiąc podstawę monitoringu.

I OBSZAR STRATEGICZNY - ROZWÓJ GOSPODARCZY	
	WSKAŹNIK
Cel operacyjny I.1 Rozwój działalności gospodarczej opartej na zasobach lokalnych	- tereny przygotowane pod inwestycje (w ha) - liczba zarejestrowanych podmiotów gospodarczych - wpływy do budżetu gminy z podatku PIT oraz CIT
Cel operacyjny I.2 Nowoczesne rolnictwo oraz wielofunkcyjny rozwój obszarów wiejskich	- wielkość arealu gospodarstw rolnych (w ha) - liczba wyspecjalizowanych gospodarstw rolnych - liczba gospodarstw ekologicznych i agroturystycznych - liczba wniosków o dotację z funduszy złożonych przez rolników z terenu gminy
Cel operacyjny I.3 Prowadzenie gminnej polityki wspierania przedsiębiorczości oraz przeciwdziałanie bezrobociu	- liczba udzielonych porad - liczba pozytywnie rozpatrzonych wniosków w ramach programów pomocowych dla MSP - stopień bezrobocia - ilość podmiotów gospodarczych nowopowstających i zlikwidowanych
Cel operacyjny I.4 Uporządkowanie przestrzeni gminy	- uchwalone plany zagospodarowania przestrzennego - wyznaczone tereny pod budownictwo indywidualne oraz inwestycje - wytyczne dotyczące ład przestrzennego gminy - liczba hektarów przeznaczonych do zalesienia

II OBSZAR STRATEGICZNY - MIESZKAŃCY	
	WSKAŹNIK
Cel operacyjny II.1 Zapewnienie szerokiej oferty edukacyjnej, kulturalnej oraz rekreacyjno - sportowej	- zakupione pomoce dydaktyczne i oprogramowanie (szt.) - liczba dzieci objętych wychowaniem przedszkolnym - zmodernizowane obiekty kulturalne i sportowe - powstałe boiska wiejskie i przyszkolne - zrealizowane imprezy kulturalne, gminne i sportowe - liczba osób korzystających z bazy rekreacyjno – sportowej - długość tras i ścieżek rowerowych (km) - liczba dzieci i młodzieży uczestnicząca w zajęciach pozaszkolnych - liczba dzieci otrzymujących stypendia socjalne i stypendia dla dzieci szczególnie uzdolnionych
Cel operacyjny II.2 Pobudzenie aktywności społecznej	- liczba osób uczestniczących w spotkaniach/zebraniach wiejskich/ gminnych - liczba zrealizowanych inicjatyw lokalnych - frekwencja wyborcza - liczba nowopowstałych organizacji pozarządowych - liczba akcji informacyjnych podjęta przez Urząd Gminy

Warunkami, jakie musi spełnić Strategia Rozwoju Gminy, aby mogła sprawnie funkcjonować jest stworzenie możliwości udziału wszystkich partnerów społecznych w jej realizacji. Wymaga to włączenia wielu organizacji i osób w uświadomiony proces określania priorytetów rozwojowych i ich osiągania przy wsparciu ze strony organizacji oraz zaangażowanych grup.

Działania promocyjne z jednej strony skierowane będą do społeczności lokalnej, (której akceptacja jest konieczna), z drugiej natomiast strony prowadzone będą na zewnątrz gminy, zwłaszcza w zakresie promocji gospodarczej (poszukiwanie inwestorów). Jednocześnie na rzecz rozwoju gminy, prowadzona będzie współpraca z rolnikami, podmiotami gospodarczymi, instytucjami oraz stowarzyszeniami z terenu gminy. Bezpośrednio z zagadnieniem promocji wiąże się obowiązek informacji w ramach projektów współfinansowanych środkami europejskimi. Procesy te będą promowane zgodnie z wymaganiami funduszy strukturalnych w zakresie tablic informacyjnych, pamiątkowych, oznaczenia dokumentów, zamieszczania wymaganych logotypów, informacji itp.

4. Montaż finansowy

Finansowanie rozwoju gminy stanowi kluczową kwestię w zakresie wdrażania Strategii. Zakłada się, że oprócz środków własnych budżetu gminy, ciężar finansowania projektów rozwojowych zostanie przesunięty na rzecz programów pomocowych. Kluczową kwestią będą programy Unii Europejskiej dostępne dla jednostek samorządu terytorialnego w okresie programowania, na lata 2007 - 2013. Zgodnie z projektem Narodowego Planu Rozwoju obejmującego ten okres, przewidziano znacznie większe możliwości wsparcia gmin w zakresie przedsięwzięć ukierunkowanych na rozwój lokalny i regionalny.

Ze względu na perspektywę czasową wdrażania Strategii oraz różnorodną specyfikę obszarów strategicznych, niemożliwe jest oszacowanie procentowego udziału poszczególnych wydatków. W związku z powyższym założono, iż Strategia Rozwoju Gminy będzie miała charakter dokumentu nadrzędnego, natomiast działania będą podejmowane w ramach programów operacyjnych. Będą one prezentowane w odniesieniu do poszczególnych projektów w podziale na źródła finansowania oraz okresy wydatkowania, natomiast harmonogram działań przewidzianych w ramach powyższego dokumentu jest tylko wstępny i z pewnością będzie ulegał modyfikacjom i zmianom na etapie jego realizacji.

5. Zbieżność ze Strategią Rozwoju Województwa Kujawsko-Pomorskiego

Zapisy dokumentów strategicznych powinny być opracowywane przy założeniu ich pełnej harmonii ze strategiami wyższego rzędu w sensie terytorialnym. W myśl tej zasady została opracowana Strategia Rozwoju Gminy Aleksandrów Kujawski. Wpisuje się ona w cele strategiczne Strategii Rozwoju Województwa Kujawsko-Pomorskiego.

Wykonanie zadań wynikających ze Strategii Rozwoju Gminy Aleksandrów Kujawski przyczyni się do realizacji nadrzędnego celu wyznaczonego w Strategii Rozwoju Województwa Kujawsko-Pomorskiego:

poprawa konkurencyjności regionu i podniesienie poziomu życia mieszkańców przy respektowaniu zasad zrównoważonego rozwoju.

Cele operacyjne Strategii Rozwoju Gminy Aleksandrów Kujawski są zgodne z trzema priorytetowymi obszarami działań Strategii Województwa Kujawsko-Pomorskiego:

1. Rozwój nowoczesnej gospodarki
2. Unowocześnienie struktury funkcjonalno-przestrzennej regionu
3. Rozwój zasobów ludzkich

6. Wnioski

Zapisane w strategii zadania nie powinny być zatwierdzone raz na zawsze – powinny być one przeglądane i ewentualnie korygowane bądź uzupełniane stosownie do zmieniających się uwarunkowań wewnętrznych i zewnętrznych. Równocześnie do dokumentu strategii powinny być wprowadzane nowe projekty, wynikające z pojawiających się możliwości (na przykład pozyskanie dodatkowych środków) bądź zgłaszanych potrzeb.

Strategia Rozwoju Gminy Aleksandrów Kujawski powstała w wyniku zaangażowania władz samorządowych oraz społeczności lokalnej. Dzięki temu dokument ten jest wyrazem zarówno potrzeb, jak i dążeń oraz ambicji lokalnej społeczności. Strategia Rozwoju Gminy powinna być dokumentem żywym - powinna być po prostu podstawowym planem działania, wyznaczającym kluczowe kierunki przedsięwzięć samorządu lokalnego i wskazującym sposoby ich osiągania.

W przygotowanej strategii sformułowana została misja gminy, wyznaczono cele i obszary strategiczne, jak również cele operacyjne i działania. Aby zrealizować ambitne cele wyznaczone w Strategii konieczne jest, więc podjęcie działań o charakterze partnerskim pomiędzy władzami gminy, urzędem i społecznością lokalną. Niezbędne jest ich rzetelna realizacja, monitoring i ocena.

Kluczowym znaczeniem w tym procesie będzie promowanie strategii oraz dystrybucja informacji na temat jej wdrażania jako czynników, które zapewniają zainteresowanie i aktywny udział mieszkańców w kreowaniu polityki rozwojowej gminy.

Podsumowując sukcesy w rozwoju gminy i zaspokajaniu potrzeb mieszkańców wiążą się dzisiaj ściśle ze sprawnością zarządzania rozumianego jako wiedza i umiejętności sterowania zasobami (ludzkimi, finansowymi, przestrzennymi, przyrodniczymi itp.), procesami i informacjami w celu ich optymalnego wykorzystania dla osiągnięcia zamierzonych rezultatów w istniejących warunkach działania samorządu terytorialnego. Temu celowi będzie służyć właśnie Strategia Rozwoju Gminy Aleksandrów Kujawski na lata 2008 – 2020.

PRZEWODNICZĄCY
Rady Gminy

mgr Andrzej Baranowski